

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра публічного управління та адміністрування

БАКАЛЯР М. М.

УДК 352:332.1
(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В КОНТЕКСТІ УГОДИ ПРО
АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС

ОП «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність 281 – «Публічне управління та адміністрування»

М. М. Бакаляр

(підпис, ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник Дерев'янка С. М., д.політ.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

І. П. Лопушинський

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Рецензент

д.політ.н., доцент В. І. Остап'як

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів, текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Івано-Франківськ – 2024

АНОТАЦІЯ

Бакаляр М. М. Євроінтеграційні процеси в контексті угоди про асоціацію України з ЄС – Рукопис.

Магістерська робота за спеціальністю 281 "Публічне управління та адміністрування". Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2024.

У магістерській роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти євроінтеграційних процесів у державному управлінні України в умовах імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Основна увага приділена впливу євроінтеграційних реформ на систему державного управління та перспективам подальшого розвитку інтеграційних процесів.

Перший розділ присвячений теоретичним основам європейської інтеграції, де розглянуто сутність та передумови євроінтеграційного курсу України. Окрему увагу приділено етапам розвитку відносин між Україною та ЄС, що дозволяє простежити еволюцію інтеграційних процесів.

Другий розділ містить аналіз впливу Угоди про асоціацію на державне управління України. Розглянуто інституційні зміни, які відбулися внаслідок євроінтеграції, та динаміку виконання зобов'язань, що були взяті Україною в рамках інтеграційного курсу.

Третій розділ зосереджений на перспективах подальшого розвитку євроінтеграційних процесів в умовах російсько-української війни. Визначено пріоритети реформування державних інституцій для посилення інтеграційного потенціалу та підвищення їхньої спроможності відповідати вимогам європейських стандартів управління.

Ключові слова: євроінтеграція, державне управління, Угода про асоціацію, реформування інститутів, публічне управління, європейські стандарти.

ANNOTATION

Bakalyar M. M. European integration processes in the context of the agreement on the association of Ukraine with the EU - Manuscript.

Master's thesis on specialty 281 "Public management and administration". Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. Ivano-Frankivsk, 2024.

In the master's work, the theoretical and practical aspects of the European integration processes in the state administration of Ukraine under the conditions of implementation of the Association Agreement with the European Union were investigated. The main attention is paid to the impact of European integration reforms on the state administration system and the prospects for the further development of integration processes.

The first chapter is devoted to the theoretical foundations of European integration, where the essence and prerequisites of Ukraine's European integration course are considered. Particular attention is paid to the stages of development of relations between Ukraine and the EU, which allows us to trace the evolution of integration processes.

The second section contains an analysis of the impact of the Association Agreement on the public administration of Ukraine. The institutional changes that took place as a result of European integration and the dynamics of the fulfillment of obligations that were taken by Ukraine as part of the integration course were considered. The third section focuses on the prospects for the further development of European integration processes in the conditions of the Russian-Ukrainian war. Priorities for reforming state institutions to strengthen the integration potential and increase their ability to meet the requirements of European management standards have been identified.

Key words: European integration, public administration, Association Agreement, reforming institutions, public administration, European standards.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ.....	8
1.1. Сутність та передумови європейської інтеграції України.....	8
1.2. Етапи розвитку відносин між Україною та ЄС.....	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ НА СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ.....	32
2.1. Інституційні зміни в системі державного управління в рамках євроінтеграції.....	32
2.2. Динаміка виконання євроінтеграційних зобов'язань у сфері управління	48
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ПОГЛИБЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	60
3.1. Публічне управління в умовах російсько-української війни та євроінтеграції.....	60
3.2. Пріоритети реформування державних інституцій в контексті євроінтеграції.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ВИСНОВКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність дослідження. Європейська інтеграція залишається одним із найважливіших напрямків стратегічного розвитку України, відображаючи прагнення держави до наближення до європейських політичних та економічних стандартів. «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» (далі – Угода про асоціацію) стала важливою віхою в цьому процесі, відкривши нові можливості для економічного розвитку, модернізації інституцій державного управління та зміцнення правової бази. Актуальність дослідження зумовлена тим, що процеси євроінтеграції впливають на всі сфери суспільного життя, включаючи публічне управління, яке потребує адаптації до нових умов співпраці з ЄС, зокрема у контексті імплементації положень Угоди про асоціацію. Успішне впровадження положень Угоди про асоціацію вимагає реформування системи державного управління, що забезпечить виконання зобов'язань, узятих на себе Україною в рамках інтеграційних процесів.

Вибір теми дослідження продиктований необхідністю вивчення механізмів та інструментів, які дозволять Україні ефективно імплементувати положення Угоди про асоціацію з ЄС у сфері державного управління. Попри те, що багато аспектів євроінтеграційних процесів уже досліджувалися як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, залишаються актуальними питання, пов'язані з удосконаленням управлінських структур та процесів, які забезпечують виконання стратегічних завдань держави на шляху до євроінтеграції.

Особливо важливими євроінтеграційні процеси стали в умовах повномасштабної війни РФ проти України, що почалася у 2022 році. Війна суттєво змінила внутрішні та зовнішні виклики, поставивши нові завдання перед державною владою та інституціями України. З одного боку, держава змушена забезпечувати належну роботу критично важливих інституцій,

мобілізувати ресурси для захисту державний суверенітет і територіальної цілісності, демократичного конституційного ладусу. З іншого боку, уряд продовжує рух у напрямі євроінтеграції, не втрачаючи перспектив модернізації та реформування системи публічного управління згідно з європейськими стандартами.

Повномасштабна війна не тільки дестабілізувала політичну та економічну ситуацію, але й підсилила прагнення України до тіснішої співпраці з ЄС. Розширена співпраця зі стратегічними європейськими партнерами, зокрема у сферах безпеки, оборони, управління та економіки, стала важливим інструментом для збереження стабільності та розвитку навіть в умовах війни. Європейський Союз не лише надає фінансову і гуманітарну допомогу, але й підтримує Україну у впровадженні реформ, які допомагають вдосконалювати інституції публічного управління.

Мета дослідження полягає у визначенні впливу Угоди про асоціацію України з ЄС на розвиток державного управління.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**:

- дослідити сутність та передумови європейської інтеграції України;
- проаналізувати етапи розвитку відносин між Україною та ЄС;
- проаналізувати інституційні зміни в системі державного управління в рамках євроінтеграції;
- визначити шляхи гармонізації законодавства України з правом ЄС і її вплив на державне управління;
- визначити виклики та можливості для публічного управління в контексті імплементації Угоди про асоціацію;
- проаналізувати особливості функціонування публічного управління в умовах російсько-української війни та євроінтеграції;
- визначити пріоритети реформування державних інституцій в контексті євроінтеграції.

Об'єктом дослідження є система державного управління України, яка функціонує в умовах європейської інтеграції.

Предметом дослідження є процеси адаптації та реформування державного управління в Україні у контексті виконання положень Угоди про асоціацію з ЄС.

Методологічною основою роботи стали сучасні наукові підходи та теорії публічного управління, зокрема європейські моделі державного адміністрування. Використано системний підхід для аналізу управлінських процесів, методи порівняльного аналізу — для вивчення зарубіжного досвіду, методи аналізу документів — для дослідження нормативно-правової бази. Поєднання кількісних і якісних методів дозволило забезпечити комплексний аналіз обраної теми.

Наукова новизна роботи полягає у розробці пропозицій щодо удосконалення механізмів державного управління на основі європейських стандартів, зокрема в умовах імплементації Угоди про асоціацію України з ЄС. В роботі вперше систематизовано інституційні та правові зміни, що відбуваються у державному управлінні в рамках євроінтеграційних процесів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання запропонованих рекомендацій для вдосконалення державного управління в Україні на шляху до європейської інтеграції. Результати дослідження можуть бути використані в діяльності органів державної влади, а також у розробці стратегій державної політики у сфері публічного управління.

Структура та обсяг роботи: Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 88 сторінок, містить 2 рисунки і 3 таблиці. Список використаних джерел налічує 61 найменування, включаючи 8 джерел іноземною мовою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

1.1. Сутність та передумови європейської інтеграції України

Європейський Союз відіграє важливу роль у системі сучасних міжнародних відносин, оскільки держави, що входять до його складу, змогли знайти ефективні шляхи взаємодії, які гармонійно поєднують національні та міждержавні інтереси у різних сферах суспільного розвитку. ЄС став втіленням багатовікового процесу європейської інтеграції, який виступає універсальним засобом вирішення міждержавних суперечностей, глобальних та регіональних викликів.

Україна, визначивши європейську інтеграцію як ключовий напрямок свого зовнішньополітичного курсу, активно орієнтується на запозичення досвіду Європейського Союзу, що дозволяє їй впроваджувати у власну систему державного управління та економіки найкращі практики європейського розвитку. Вивчення європейської інтеграції на всіх рівнях — від історичних передумов до сучасних практичних підходів — є важливою складовою підготовки країни до повноцінного членства в ЄС. Такий комплексний підхід дозволяє не лише розуміти теоретичні основи процесу інтеграції, але й запозичувати інституційні моделі, правові норми та механізми співпраці, що активно використовуються в Європі.

Вивчення досвіду європейської інтеграції включає ретельний аналіз її історичних етапів, що формували нинішній ЄС, а також поглиблене дослідження теоретичних концепцій, що стали основою для створення спільного європейського ринку, захисту прав людини та забезпечення безпеки на континенті. Поряд із теоретичними засадами, важливе значення мають також практичні механізми функціонування ЄС, які можуть бути адаптовані для реформування українських інституцій і підвищення

ефективності публічного управління та правових систем у контексті євроінтеграційних процесів.

Також, Європейська інтеграція давно стала об'єктом дослідження як іноземних, так і вітчизняних науковців. Досягнення ЄС у різних галузях суспільного розвитку, а також універсальний характер його цінностей підвищують інтерес до вивчення цього процесу, що виступає зразком для вирішення складних міжнародних питань та створення стійких інституцій.

Європейська цивілізація сформувалася внаслідок складної історичної взаємодії народів, держав, цінностей та культур, що відображається через концепти комплексності, еволюції, різноманіття та універсальності. Європа стала колискою ідей демократії, прав і свобод людини, але також стала джерелом націоналізму, колоніалізму, комунізму й фашизму. У культурному вимірі складно об'єднати під одним знаменником латинський католицький південь, протестантську північ і слов'янський православний схід, зважаючи на мовні, національні, релігійні та регіональні відмінності. Проте європейська цивілізація завжди намагалася поширити свої культурні та ціннісні принципи, що врешті-решт набули глобального значення, справляючи вплив на різні частини світу¹.

Ідея європейської інтеграції базується на історичних, політичних, культурно-цивілізаційних та соціально-економічних передумовах. Спільний історичний розвиток європейських народів створив комплексну систему взаємовідносин, яка включала культурні та освітні обміни, розвиток торгівлі, хрестові походи, боротьбу проти завойовників, а також міжусобні війни, феодалну роздробленість і релігійну нетерпимість.

Політичні основи інтеграції в Європі сформувалися на базі ідей античних мислителів, які були адаптовані та розвинуті під впливом філософів епохи Відродження та Нового часу. Сучасні політичні моделі ґрунтуються на принципах ліберальної демократії, що включає індивідуальну

¹ Європейський Союз. За заг. ред. Пошедіна О. І. – Київ: НАОУ, 2008. – 397 с. 2. Ковальова О. О. Стратегії євроінтеграції: як реалізувати європейський вибір України: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 340 с.

свободу, рівність, розподіл влади, політичний плюралізм, вільні вибори, свободу слова, верховенство права та ринкову економіку.

Культурно-цивілізаційні основи європейської єдності базуються на християнстві та ідеях гуманізму. Незважаючи на розподіл християнської релігії на православ'я, католицизм і протестантство, релігійні та моральні цінності, сформовані християнством, стали важливою складовою європейського світогляду, поєднуючи різні регіони континенту. Соціально-економічні передумови інтеграції ґрунтуються на тривалих торговельних, економічних, фінансових і науково-технічних зв'язках, що історично створили спільний простір, де поширювалися університети, ярмарки, торговельні шляхи, та відбувалася промислова революція².

О. Ковальова виокремлює три основні теоретичні підходи до аналізу європейської інтеграції. Перший підхід розглядає Європейський Союз як міжнародну міжурядову організацію, діяльність якої підпорядковується загальним законам функціонування міжнародних організацій. Основною метою такого підходу є гармонізація міждержавних інтересів для забезпечення мирного співіснування учасників союзу.

Другий підхід пов'язаний з теоріями регіоналізму, які акцентують увагу на географічній близькості держав як важливому чиннику інтеграційних процесів. Географічна близькість сприяє розвитку економічних, зокрема торговельних, відносин між країнами, що є каталізатором для подальшої політичної інтеграції.

Третій підхід розглядає європейську інтеграцію як процес формування спільної політики. Цей процес базується на взаємодії національних політичних груп, які спільно імплементують узгоджені рішення, що сприяє поглибленню інтеграційних процесів та формуванню єдиних політичних і економічних інституцій в межах союзу³.

² Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали XIX наук.-практ. конф. 16 червня 2022 р., м. Дніпро / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. – Дніпро: НТУ ДП, 2022. – 151 с.

³ Ковальова О. О. Стратегії євроінтеграції: як реалізувати європейський вибір України: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 340 с.

Аналізуючи державу як головний чинник, що зумовлює міждержавні суперечності та воєнні конфлікти, прихильники ідеї «єдиної Європи» вважали необхідним створення наднаціонального об'єднання, що керувалося б загальними інтересами, а не окремими інтересами держав. Ідея наднаціональної інтеграції виникла на тлі прагнення уникнути національних суперечок та забезпечити стабільність у Європі. Хоча основні цілі залишалися незмінними, завдання, форми і методи реалізації інтеграційних проектів змінювалися з часом, відображаючи політичні та економічні умови різних епох.

Прихильники федералізму, серед яких найбільш відомі А. Етціоні, А. Спінеллі, К. Фрідріх, П. Тейлор і Дені де Ружмон, активно відстоювали необхідність створення наднаціональних структур. Вони вбачали у федералізмі інструмент для забезпечення миру і стабільності в Європі через інтеграцію на рівні політичних і економічних систем. Однак, головною слабкістю класичного федералізму була помилкова теза про можливість швидкого інституційного оформлення федерації чи конфедерації європейських держав⁴.

Федералісти акцентували увагу на ролі наднаціональних структур як основного драйвера інтеграційних процесів. Вони порівнювали вплив таких структур на міжнародному рівні з функціями державної влади в інтеграції національних регіонів. Федералісти стверджували, що створення таких наднаціональних елементів має відбуватися вже на початкових етапах інтеграції, оскільки це сприятиме стабілізації та прискоренню процесу об'єднання держав у єдиний політичний та економічний простір.

В. Копійка та Т. Шинкаренко виділяють кілька сучасних підходів до європейської інтеграції. Перший напрям, «первинне поглиблення», передбачає необхідність реформування внутрішніх структур Європейського Союзу перед його подальшим розширенням. Представники цього підходу

⁴ Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2001. – 448 с.

вважають, що лише після досягнення стабільності всередині ЄС можна ефективно включати нові країни.

Другий напрям, «первинне розширення», розглядає вступ постсоціалістичних країн до ЄС як спосіб подолання політичних і культурних наслідків розколу, що виник після Ялтинської конференції. На їхню думку, приєднання до ЄС означає повернення цих країн до європейських цивілізаційних джерел.

Третій підхід, міжурядове бачення інтеграції, наголошує на важливості збереження національного суверенітету держав-членів. Прихильники цього напрямку стверджують, що держави-члени залишаються основними рушіями розвитку ЄС, а наднаціональні інститути повинні відігравати допоміжну роль у координації спільних інтересів⁵.

«Синхроністські» інтеграційні теорії намагаються об'єднати два протилежних підходи: державну парадигму і наднаціональність. Вони прагнуть досягти балансу між національними інтересами держав-членів та інтересами загальноєвропейських структур.

Окремо розглядається плюралістична, або комунікативна теорія, запропонована К. Дойчем. Вона підкреслює значення комунікацій як між країнами-членами, так і між об'єднанням та зовнішнім світом, оцінюючи рівень інтегрованості саме через інтенсивність таких взаємодій.

Ідеї об'єднання Європи виникали протягом багатьох століть. Відомі мислителі та політики, такі як П. дю Буа, І. Подебрад, Е. Кант, К.-А. Сен-Сімон, В. Гюго, Т. Масарик, Р. Куденхове-Калергі, У. Черчілль, К. Аденауер, Ш. де Голль та інші, виступали з різними пропозиціями щодо створення єдиного європейського простору. В їхніх концепціях прослідковувалися різні мотиви: об'єднання християнських держав проти мусульманської загрози, забезпечення миру на континенті, боротьба проти комунізму. Однак лише після закінчення Другої світової війни почалася активна практична реалізація «європейської ідеї». Обговорення питань інтеграції вийшло на рівень

⁵ Там само

урядових кабінетів і стало важливим елементом політичних дебатів у багатьох країнах Європи⁶.

Початок європейської інтеграції символізував Римський договір, підписаний у березні 1957 року, що закріпив створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) та Європейського співтовариства з атомної енергії (Євроатом). Документ став фундаментом для подальшого інтеграційного процесу, що перетворив Європу на сучасну потужну політичну та економічну силу⁷.

На початку 1990-х років почався новий етап інтеграції, який привів до створення Європейського Союзу. Утворення ЄС стало логічним наслідком попередніх інтеграційних процесів, зокрема функціонування єдиного внутрішнього ринку. Економічна база, закладена в попередні роки, забезпечила можливість подальшого інтеграційного просування, включно з політичною інтеграцією, що раніше розглядалася лише як теоретична можливість.

Європейський Союз швидко перетворився з початкової групи шести держав на велике об'єднання з 27 країн, населенням майже 500 мільйонів осіб, а його внесок у світову економіку становить приблизно 27% глобального ВВП. Пройшовши всі етапи економічної та валютної інтеграції, ЄС став першою в світі організацією, яка досягла стадії політичної інтеграції, що є унікальним у сучасній історії.

Одним із важливих напрямів діяльності ЄС стало запровадження Спільної зовнішньої політики та політики безпеки, передбаченої Маастрихтським договором. У рамках цієї політики проводиться Європейська політика безпеки та оборони. Проте процес поглиблення інтеграції зіткнувся з певними труднощами. Зокрема, проект Конституції Європейського Союзу не пройшов ратифікацію, що викликало необхідність

⁶ Пухлій В. Розширення ЄС: наслідки для України // Політика і час. – 2004. – № 2 – С. 21-24.

⁷ Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017

перегляду підходів до подальшого розвитку ЄС⁸. У результаті був підписаний Лісабонський договір, який набув чинності у 2009 році і завершив багаторічний процес інституційної адаптації Союзу до викликів XXI століття.

Лісабонський договір відкриває нові перспективи для розвитку європейської інтеграції, реформуючи інституційну архітектуру ЄС та усуваючи частину наявних суперечностей. Аналіз сучасного етапу розвитку європейської інтеграції вимагає обов'язкового врахування історичних передумов, а також теоретичних підходів, які формувалися протягом століть європейської історії. Розуміння таких аспектів допомагає передбачити подальші шляхи розвитку інтеграційних процесів⁹.

Європейський Союз, як реальне втілення європейської ідеї, є однією з найефективніших міжнародних організацій. Його стандарти життя, рівень правової захищеності громадян, економічна продуктивність і конкурентоспроможність роблять його привабливим для багатьох держав, що не є членами. Чіткі та суворі критерії членства забезпечують безпечне і стабільне розширення Союзу, зберігаючи баланс між інтересами країн-членів та потенційних кандидатів на вступ.

Для України процес євроінтеграції представляє собою важливий напрям зовнішньої політики, який реалізується шляхом імплементації законодавчих актів та проведення масштабних реформ. Основною стратегічною метою цього процесу є набуття повноправного членства в Європейському Союзі, що закріплено у відповідних нормативно-правових документах. Європейський курс України передбачає не лише отримання членства в ЄС, але й значне підвищення стандартів життя населення до рівня

⁸ Маастрихтський договір 1992. *Енциклопедія Сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-60173>

⁹ Інституційний розвиток ЄС у рамках Лісабонського договору. *tax.gov.ua*. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/mijnarodne-/arhiv/integratsiya-ukraini-do-es/institutsiyniy-rozvitok-es-/>

європейських країн, збереження та розвиток національної ідентичності, а також зміцнення геополітичної позиції держави.¹⁰

Євроінтеграційний процес сприяє інтеграції України в європейську правову, економічну і політичну системи, що, у свою чергу, потребує виконання ряду умов, зокрема реформування державних інституцій, забезпечення верховенства права та дотримання демократичних стандартів. Однією з центральних цілей цього процесу є покращення добробуту українського населення, створення сучасної економічної моделі, що відповідає європейським стандартам. Важливим аспектом євроінтеграційного курсу є також забезпечення геополітичної стабільності та безпеки країни через тіснішу інтеграцію у європейські інституції та механізми колективної безпеки¹¹.

Мартинов А. вважає, що європейська інтеграція являє собою складний політичний, соціальний і економічний процес, спрямований на забезпечення більш тісної співпраці між державами. У контексті європейської інтеграції України, особливо в межах ініціативи "Східне партнерство", варто розглянути теоретичні підходи до цього процесу¹². О. Сокур визначає, що теоретичні вчення євроінтеграції умовно поділяються на економічний і політичний виміри, кожен із яких має свої особливості¹³.

Сучасні тенденції європейської інтеграції демонструють різний рівень економічного розвитку серед країн Європейського Союзу та відмінні амбіції щодо участі в інтеграційних процесах. Такий стан справ став основою для концепції "Європи концентричних кіл", запропонованої головою Єврокомісії

¹⁰ Лавренко Ю. Правові засади європейської інтеграції України: проблеми, виклики та перспективи. Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: матеріали заочної наук.- практ.конф., 31 жовтня 2017 р. Львів: ННІПІ НУ «Львівська Політехніка», 2017. – с. 64-68

¹¹ Савенко Г. В. Щодо питання визначення поняття та змісту євроінтеграційних процесів. Міжнародний науковий журнал. - 2016. № 9. с. 131. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2016_9_34

¹² Мартинов А.Ю. Європейська інтеграція. Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во «Наукова думка», 2005. - 672 с.: іл. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=Evropeyska_integraciya

¹³ Сокур О.В. Європейська інтеграція: теоретичні засади та еволюція поглядів. Актуальні проблеми політики: зб. наук. Пр. Вип. 55. Одеса: Фенікс, 2015. – с. 53.

Жаком Делором¹⁴. Згідно з цим підходом, держави рухаються до дедалі вищого рівня інтеграції, наближаючись до "центру" Європейського Союзу через політичний, господарський, валютний союзи та спільний ринок. Країни Європейської асоціації вільної торгівлі становлять наступне "коло", оскільки мають економічну та правову близькість до ЄС. Ще одне "коло" утворюють держави, що підписали угоди про асоціацію з ЄС, такі як Україна, яка прагне стати повноправним членом Союзу.

Політична інтеграція в рамках ЄС є більш складним процесом, що охоплює питання зовнішньої, безпекової та оборонної політики. Одним із перших теоретичних підходів до європейської інтеграції був федералізм, який передбачав створення наднаціональних структур, що мали б підпорядкувати національні органи управління. Як зазначав Ж. Моне, політична інтеграція Європи повинна розвиватися поступово, подібно до економічної інтеграції, що врешті-решт призведе до утворення європейської федерації. Інший підхід – функціоналізм, запропонований Д. Мітрані, акцентував на важливості соціально-економічної співпраці між країнами як основи для подолання політичних розбіжностей¹⁵.

Неофункціоналізм став однією з ключових теорій, яка описує процес передачі суверенітету країн-членів до центральних інститутів ЄС, що з часом стають потужними учасниками інтеграційних процесів. На противагу цьому, уряди країн поступово відіграють дедалі меншу роль, надаючи пріоритет її інституціям Євросоюзу, які беруть на себе основні завдання у реалізації спільних політик¹⁶.

Можемо виокремити основні передумови, що визначають вибір України на користь європейського інтеграційного шляху.

По-перше, прагнення до встановлення тісної та всебічної співпраці з країнами Європейського Союзу. Україна, як частина європейського регіону,

¹⁴ Нагорняк І. М. Політика сусідства у відносинах ЄС з державами-учасниками ініціативи Східного партнерства : дис. канд. політ. наук : 23.00.04 / Київ, 2019. – с. 19

¹⁵ Monnet J. A ferment of change / J. Monnet // Journal of common market studies. – 1962. – No 1. – P. 211.

¹⁶ Сокур О.В. Європейська інтеграція: теоретичні засади та еволюція поглядів. Актуальні проблеми політики: зб. наук. Пр. Вип. 55. Одеса: Фенікс, 2015. – с. 53

історично та культурно пов'язана з європейськими народами, і розвиток взаємовідносин із сусідніми державами є природним і стратегічно важливим кроком. В. Ющенко, у своїй інавгураційній промові, підкреслив: «Наш шлях у майбутнє — це шлях, яким іде Об'єднана Європа. Ми з її народами належимо до однієї цивілізації, поділяємо одні цінності. Історія, економічні перспективи, інтереси людей дають чітку відповідь на питання — де нам шукати свою долю. Наше місце — в Європейському Союзі»¹⁷.

По-друге, з моменту здобуття незалежності перед Україною постала необхідність визначення стратегічного курсу зовнішньої політики. Одним із ключових пріоритетів зовнішньополітичної діяльності був обраний напрям європейської інтеграції, що заклало основи для розвитку нормативно-правових відносин із Європейським Союзом. У положеннях Декларації про державний суверенітет України від 25 грудня 1990 року зазначалося про «забезпечення участі української сторони в загальноєвропейському процесі»¹⁸. У Зверненні Верховної Ради України «До парламентів і народів світу» від 5 грудня 1991 року проголошено наміри України, як європейської демократичної держави, дотримуватися норм міжнародного права та спрямовувати свою зовнішню політику на зміцнення миру і безпеки у світі, закликаючи країни-члени ЄС підтримати її прагнення стати повноправним учасником Загальноєвропейського процесу¹⁹.

З цього моменту було започатковано офіційні відносини між Україною та Європейським Союзом. У грудні 1991 року Міністр закордонних справ Нідерландів, яка головувала в Раді Європейських Співтовариств, офіційно визнав незалежність України від імені ЄС, що стало важливим кроком на

¹⁷ Промова президента України Віктора Ющенка на Майдані. Українська правда. Веб-сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2005/01/23/3006391/>.

¹⁸ Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. No 55-XII // Відомості Верховної Ради УРСР, від 31.07.1990, 1990, No 31. Ст. 429.

¹⁹ Звернення Верховної Ради України «До парламентів і народів світу» від 5 грудня 1991 р. - No1927-12. Відомості Верховної Ради України.1992, No8, стаття 199.

шляху до інтеграції та налагодження тісної співпраці між Україною та Європейським Союзом²⁰.

Позиція України стосовно Європейського Союзу вперше отримала законодавче закріплення в постанові Верховної Ради України «Про Основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 року. У цьому документі було визначено основні пріоритети зовнішньополітичної діяльності України, серед яких ключове місце зайняв розвиток міждержавних відносин та розширення співробітництва з європейськими інституціями на засадах інтеграції²¹.

У постанові зазначено, що одним із важливих напрямів зовнішньополітичної діяльності України є регіональна співпраця в Європі. Документ визначає необхідність постійних зусиль, спрямованих на розвиток європейського регіонального співробітництва в різних сферах з метою зміцнення державної незалежності та забезпечення національних інтересів. Така політика стала важливим кроком до поглиблення євроінтеграційних процесів і заклала основу для подальшого розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом.

По-третє, європейська інтеграція для України є шляхом модернізації, що стає основним напрямом для розвитку економіки, залучення іноземних інвестицій, виходу на світові ринки, а також реформування політичної системи та підвищення рівня життя до європейських стандартів. Євроінтеграційні процеси включають не лише зовнішню співпрацю, але й внутрішні перетворення, спрямовані на адаптацію до європейської моделі управління. Європейський Союз надає підтримку у вигляді фінансової допомоги та обміну досвідом, що стимулює проведення внутрішніх реформ на шляху до євроінтеграції²².

²⁰ Загальний огляд відносин Україна-ЄС. Представництво України при Європейському Союзі. Веб-сайт – URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/zagalnij-oglyad-vidnosin-ukrayina-yes>

²¹ Основні напрями зовнішньої політики України, схвалені Постановою Верховної Ради України від 2 липня 1993 р.- №1927-12.Відомості Верховної Ради України.1992, №8, стаття 199.

²² Савенко Г. В. Щодо питання визначення поняття та змісту євроінтеграційних процесів. Міжнародний науковий журнал. 2016. № 9. с. 131.

Серед переваг, які відкриваються перед Україною, варто відзначити політичні вигоди, що включають розбудову демократичних інституцій та доступ до спільних механізмів європейської безпеки. Правова система отримує імпульс для вдосконалення через імплементацію європейських норм і стандартів. Економічні переваги полягають у залученні іноземних інвестицій і включенні українських виробників до європейського ринку. Соціальні вигоди охоплюють захист прав і свобод громадян, лібералізацію візового режиму та покращення якості життя.

Таким чином, можна підсумувати, що європейська інтеграція для України є не лише зовнішньополітичним пріоритетом, але й важливим внутрішнім вектором розвитку. Євроінтеграційні процеси сприяють модернізації політичної та економічної системи держави, залученню іноземних інвестицій та підвищенню рівня життя. Україна прагне стати частиною європейської спільноти, що вимагає реформування державного управління, адаптації правової системи до європейських стандартів та створення інституцій, які забезпечуватимуть стабільний розвиток держави.

Європейський Союз виступає важливим партнером на шляху трансформації українських інституцій. Завдяки фінансовій та технічній підтримці з боку ЄС, Україна отримує можливості для проведення необхідних реформ. Водночас, євроінтеграційні процеси вимагають від країни не лише імплементації європейських норм, але й зміцнення національної ідентичності та забезпечення геополітичної стабільності.

Вивчення європейської інтеграції є актуальним як у теоретичному, так і практичному аспекті. Аналіз історичних, політичних та соціально-економічних чинників інтеграції допомагає краще зрозуміти механізми, які сприяють поглибленню співпраці між Україною та ЄС. Це створює надійну основу для подальшого розвитку української держави у європейському напрямі.

1.2. Етапи розвитку відносин між Україною та ЄС

Протягом років незалежності Україна встановила ряд важливих політико-правових документів, що визначають її відносини з Європейським Союзом. Першою правовою основою для співпраці між Україною та ЄС стала Угода про партнерство та співробітництво (УПС), яка регулювала взаємодію в торгово-економічній, політичній та гуманітарній сферах. Цей документ, підписаний 16 червня 1994 року в Люксембурзі, став фундаментом для розвитку двосторонніх відносин, однак набрав чинності лише в 1998 році після ратифікації всіма державами-членами ЄС.

Метою Угоди було започаткування політичного діалогу між Україною і Європейським Союзом, створення сприятливих умов для взаємовигідного економічного та соціального співробітництва, а також сприяння розвитку торгівлі та інвестицій. Документ став основою для гармонійного економічного співробітництва та науково-технічних обмінів між сторонами. УПС не лише визначила основні напрямки взаємодії, але й підготувала ґрунт для подальшого поглиблення відносин між Україною та Європейським Союзом, яке згодом було оформлено в Угоду про асоціацію²³.

Після підписання Угоди про партнерство та співробітництво (УПС), діалог між Україною та Європейським Союзом розвивався в рамках регулярних щорічних зустрічей і експертних консультацій. У 1997 році в Києві відбувся перший саміт Україна – ЄС, на якому було підтверджено стратегічний курс України на євроінтеграцію. На цьому саміті розглядалися актуальні проблеми договірно-правової бази, а також шляхи подальшого розвитку економічної співпраці. Саміт закріпив наміри України поглиблювати співпрацю з Європейським Союзом на основі взаємної вигоди та відповідних зобов'язань.

Наступним важливим етапом стало створення Комітету та Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС, що стало початком формування інституційної структури двосторонньої взаємодії. У червні 1998 року на

²³ Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року.- No3360-12: Відомості Верховної Ради України. 1993, No37, стаття 379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012

першому засіданні Ради з питань співробітництва Україна вперше офіційно оголосила про намір здобути статус асоційованого члена ЄС. Це стало важливим кроком у розвитку взаємовідносин між сторонами та визначило стратегічний вектор співпраці. Після засідання Комітету з питань співробітництва в листопаді 1998 року було започатковано низку підкомітетів, що охоплювали різні галузі, зокрема торгівлю, енергетику, технології, освіту та охорону довкілля²⁴.

Завдяки створенню цих структурних підрозділів Україна та ЄС перейшли до практичної реалізації положень УПС, зміцнивши основу для подальшої інтеграції. Така структуризація співпраці сприяла поглибленню партнерства та розширенню діалогових майданчиків у контексті прагнення України до набуття асоційованого членства в Європейському Союзі.

Важливим кроком на шляху до європейської інтеграції став Указ Президента України від 11 червня 1998 року «Про стратегію інтеграції України до Європейського Союзу»²⁵. Документ визначив стратегічну мету країни — інтеграцію до Європейського Союзу та створення передумов для набуття повноправного членства. Отримання статусу асоційованого члена ЄС було окреслено як головний зовнішньополітичний пріоритет у середньостроковій перспективі.

Для досягнення зазначеної мети передбачалося докладання зусиль для включення України до європейського економічного, інформаційного та правового простору. Основними напрямками співробітництва стали адаптація національного законодавства до норм ЄС, захист прав людини, економічна інтеграція та розвиток торговельних відносин, посилення політичної консолідації та демократії, а також забезпечення безпеки в контексті загальноєвропейської системи. Особливу увагу приділялося адаптації соціальної політики до європейських стандартів, розвитку культурної,

²⁴ Гнатюк М. М., Малик Я. Й., Пропопенко Л. Л., Відносини з Європейським Союзом та процес європейської інтеграції України: навч. посіб. Міленіум, 2009. с. 16.

²⁵ Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11 червня 1998 року № 615. Офіційний вісник України. 1998 р., № 24, стор. 3, стаття 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98>

освітньої, науково-технічної співпраці, а також інтеграції на регіональному рівні та галузевому співробітництві, включно з охороною довкілля.

Таким чином, стратегія інтеграції України до ЄС заклала фундамент для системних реформ, спрямованих на наближення до європейських стандартів і побудову ефективної системи взаємодії з європейськими інституціями.

У червні 2001 року Європейська Рада під час засідання прийняла важливе рішення щодо запрошення України до участі в Європейській конференції. Конференція стала платформою для обговорення питань співпраці між країнами-членами Європейського Союзу та кандидатами на вступ у таких ключових сферах, як зовнішня політика, безпека, юстиція та внутрішні справи. Участь України в цьому форматі мала важливе стратегічне значення, оскільки вже у 2003 році українська делегація приєдналася до конференції як повноправний учасник²⁶.

Європейська Рада також підкреслила, що стабільний розвиток України є стратегічно важливим для всього європейського континенту. У цьому контексті Європейський Союз висловив намір продовжувати надавати всебічну підтримку Україні у розвитку демократичних інституцій, забезпеченні прав людини, дотриманні верховенства права та впровадженні ринкових економічних реформ. Така підтримка відображала важливість України для загальної безпеки і стабільності Європи, а також демонструвала прагнення ЄС сприяти політичним та економічним трансформаціям у країні.

Значущою віхою у відносинах між Україною та Європейським Союзом стало ухвалення в грудні 2001 року Плану дій ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ. Документ був спрямований на поглиблення співпраці в таких ключових галузях, як протидія організованій злочинності, боротьба з контрабандою, а також заходи з протидії нелегальній міграції. Одним із

²⁶ Малик Я. Розвиток двосторонніх відносин України з Європейським Союзом. Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». 2013. вип.36. с.18 - URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efdu_2013_36_4.pdf

важливих елементів Плану стала допомога Європейського Союзу в гармонізації українського законодавства із законодавством ЄС²⁷.

Завданням цього документа було не тільки зміцнення правопорядку в Україні, а й інтеграція країни в європейський правовий простір. Зближення правових норм з європейськими стандартами дало можливість Україні не лише покращити власну правову систему, але й підвищити рівень безпеки на національному та міжнародному рівнях. Впровадження передбачених заходів сприяло встановленню тіснішої співпраці з Європейським Союзом у сфері юстиції та внутрішніх справ, створюючи підґрунтя для подальшого розвитку правової системи України.

Незважаючи на політичні зрушення, євроінтеграційний процес на початковому етапі в Україні розвивався вкрай повільно. Основними причинами такої ситуації стали непослідовність у впровадженні реформ та недостатній контроль за виконанням ухвалених рішень, що зумовило необхідність створення координаційних органів, що мали забезпечити більш ефективне виконання завдань європейської інтеграції.

У період 2000-2003 років було засновано низку важливих інституцій, серед яких варто відзначити Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Основним завданням цього органу стало забезпечення синхронізації національної правової бази з європейськими нормами та стандартами. Додатково було створено Державну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, яка мала координувати процеси євроінтеграції на урядовому рівні. Крім того, був заснований інститут Уповноваженого України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, який сприяв забезпеченню взаємодії між національними інституціями та органами Європейського Союзу²⁸.

²⁷ 9 План дій ЄС щодо України у сфері юстиції та внутрішніх справ від 12.12.2001 [Електронний ресурс] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_494.

²⁸ Про Уповноваженого України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції: Указ Президента України від 26.02.2003 № 169/2003. Офіційний вісник України. 2003 р. № 9, стор. 67, стаття 360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169/2003/ed20030226>.

З 2004 року важливим механізмом у взаємовідносинах між Україною та Європейським Союзом стала Європейська політика сусідства, зокрема її східний напрямок, який згодом отримав новий імпульс із впровадженням ініціативи «Східне партнерство» у 2009 році. Поява цієї ініціативи визначила зовнішньополітичний курс України, який почав орієнтуватися на виконання положень, закріплених у рамках партнерства. Однією з ключових подій у розвитку співпраці стало підписання Угоди про асоціацію у 2014 році, що стало важливим етапом у відносинах між Україною та ЄС, націленим на політичну асоціацію і поглиблену економічну інтеграцію²⁹.

Угода про асоціацію відкрила нові можливості для співробітництва, зокрема, запровадження поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі між двома сторонами, яка надала Україні доступ до внутрішнього ринку ЄС. Крім того, важливим досягненням стало запровадження безвізового режиму для українських громадян, що дозволило спростити процес пересування в межах Європейського Союзу і сприяло подальшому зміцненню економічних, соціальних та культурних зв'язків між Україною та ЄС.

Наразі політична лінія України у розвитку відносин з Європейським Союзом формується на основі законодавчих актів, одним з яких є Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року³⁰. Відповідно до статті 11 цього закону, одним із головних напрямків зовнішньої політики України визначено інтеграцію у європейський політичний, економічний та правовий простір з метою досягнення членства в Європейському Союзі. Такий курс окреслює стратегічні пріоритети України на міжнародній арені, підкреслюючи її прагнення інтегруватися в європейські інституції та стати частиною європейської спільноти.

У 2019 році було внесено відповідні зміни до Конституції України, де закріплено стратегічний курс держави на набуття повноправного членства в

²⁹ Україна-Європейський Союз: двосторонні відносини. Національний інститут стратегічних досліджень: вебсайт. URL: www.niss.gov.ua/articles/911

³⁰ Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010. № 2411-VI. Офіційний вісник. 2010 р., № 55, стор. 17, стаття 1840. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

Європейському Союзу³¹. Ці зміни мають важливе значення для консолідації політичних зусиль усіх гілок влади та забезпечення послідовної реалізації курсу на євроінтеграцію. Крім того, указом Президента було затверджено План заходів, спрямований на виконання стратегічного курсу, що охоплює різноманітні аспекти співпраці з ЄС, включно з економічною, політичною, соціальною та правовою сферами.

У 2021 році за ініціативи Президента України Володимира Зеленського розпочався процес укладення декларацій про підтримку європейської інтеграції України з окремими країнами-членами ЄС. Такий крок став частиною нової стратегії, метою якої було посилити зв'язки з Європейським Союзом і закріпити підтримку українських прагнень на міжнародному рівні. Ключовою метою було отримання офіційної підтримки з боку європейських держав щодо майбутнього повноправного членства України в ЄС. Декларації підписувалися з окремими країнами, де вони зобов'язувалися надавати Україні політичну, економічну та дипломатичну підтримку в євроінтеграційних процесах. Важливим аспектом декларацій стало те, що кожна країна-підписант висловлювала готовність допомагати Україні в її реформуванні для досягнення європейських стандартів, а також брати участь у практичній реалізації цих заходів³².

Протягом 2021 року Україна успішно підписала такі декларації з Болгарією, Естонією, Латвією, Литвою, Польщею, Словаччиною, Словенією та Хорватією. Укладення цих домовленостей сприяло зміцненню політичних, економічних та безпекових зв'язків між Україною та ЄС. Також це стало важливим сигналом для інших європейських країн щодо готовності підтримувати Україну на її шляху до європейської інтеграції.

³¹ Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII Офіційний вісник України. 2019 р., № 18, стор. 7, стаття 611. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19>

³² Україна й Хорватія підписали спільну Декларацію щодо європейської перспективи нашої держави – Офіційне інтернет-представництво Президента України. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://president.gov.ua/news/ukrayina-j-horvatiya-pidpisali-spilnu-deklaraciyu-shodo-yevr-71917>

28 лютого 2022 року, на тлі повномасштабного вторгнення росії, Президент України В. Зеленський зробив історичний крок, підписавши офіційну заявку на членство України в Європейському Союзі. Акт став символом рішучості України та прагнення до європейського майбутнього, незважаючи на військову агресію. Разом із Зеленським Спільну заяву щодо подання заявки підписали також Голова Верховної Ради Р. Стефанчук та Прем'єр-міністр Д. Шмигаль. Таким чином, найвищі державні інституції України демонстрували консолідовану підтримку курсу на європейську інтеграцію, що стало важливим сигналом для міжнародної спільноти³³.

Вже 1 березня 2022 року Президент Зеленський звернувся до Європарламенту зі своїм емоційним виступом, у якому підкреслив, що Україна своєю боротьбою за свободу, суверенітет та демократичні цінності заслужила стати рівноправним членом європейської спільноти. Він наголосив, що Україна своїми діями продемонструвала європейську ідентичність і тепер очікує на підтримку Європейського Союзу у цьому важливому процесі. Виступ В. Зеленського знайшов широку підтримку серед європарламентарів, що підкреслювало високий рівень солідарності ЄС з Україною в її боротьбі проти російської агресії.

Того ж дня, 1 березня 2022 року, Європейський парламент переважною більшістю голосів (637 «за», 13 «проти» та 26 утрималися) ухвалив резолюцію, що рекомендувала державам-членам ЄС підтримати надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу. Хоча голосування Європарламенту має рекомендаційний характер, воно стало важливим політичним сигналом для Європейської комісії та інших інституцій ЄС щодо початку розгляду української заявки.

Наступні дні також були ознаменовані важливими подіями в європейській політиці. 3 березня 2022 року Молдова та Грузія також подали свої заявки на членство в ЄС, що підкреслило тенденцію до розширення

³³ Європарламент рекомендував надати Україні статус кандидата на вступ до Євросоюзу - Центр журналістських розслідувань. *Центр журналістських розслідувань*. URL: <https://investigator.org.ua/ua/news-2/240287/>

Європейського Союзу на схід, в регіони, які прагнуть подолати спадок радянської системи та інтегруватися в європейську спільноту.

7 березня 2022 року Рада ЄС офіційно звернулася до Європейської комісії з проханням оцінити заявки на членство України, Молдови та Грузії. Процес оцінки таких заявок зазвичай триває від 15 до 18 місяців, проте політична воля та надзвичайні обставини можуть пришвидшити розгляд заявок, що є безпрецедентним для європейської інтеграції.

17 червня 2022 року Європейська комісія висловила рекомендацію щодо надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу. Отже, такий крок став важливим етапом на шляху до інтеграції України в ЄС, підтверджуючи готовність до поглиблення співпраці та підтримки з боку ЄС. Рішення було ухвалене на підставі аналізу реформ, які Україна вже реалізувала, та оцінки тих сфер, які потребують подальших змін для адаптації національної системи до вимог і стандартів Європейського Союзу.

23 червня 2022 року Європейський парламент прийняв резолюцію, яка закликала негайно надати статус кандидата на членство для України та Молдови. Водночас, у резолюції також було висловлено підтримку європейської перспективи для Грузії. За резолюцію проголосували 529 депутатів Європарламенту, 45 висловилися проти, а 14 утрималися. Така підтримка продемонструвала солідарність європейських законодавців з країнами, що прагнуть до європейської інтеграції, особливо в умовах російської агресії.

Того ж дня, Європейська рада офіційно надала Україні статус кандидата на вступ до ЄС, що стало важливою подією в історії європейсько-українських відносин. Президент Європейської ради Шарль Мішель назвав це рішення «історичним моментом», підкреслюючи його значення для європейської спільноти. Водночас Україна отримала низку рекомендацій,

виконання яких є умовою для подальшого прогресу в напрямку повноправного членства.³⁴

До переліку ключових рекомендацій Європейської комісії, що передували наданню Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу, увійшло кілька важливих напрямків реформ. Перший з них передбачає запровадження нової системи відбору суддів до Конституційного суду України. Така система включає ретельну перевірку доброчесності та професійної компетентності суддів відповідно до рекомендацій Венеційської комісії, з метою забезпечення незалежності судової влади.

Другою важливою складовою є продовження судової реформи, зокрема завершення формування складу Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів. Ці органи відіграють вирішальну роль у забезпеченні прозорості та доброчесності суддівської системи, що є необхідною умовою для відновлення довіри до судової гілки влади.

Наступним напрямком стало посилення боротьби з корупцією. Зокрема, було підкреслено необхідність призначення керівників Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та Національного антикорупційного бюро України, що є критичним для ефективної боротьби з корупцією на високих рівнях державної влади.

Окрім того, в рамках рекомендацій було поставлено завдання посилити боротьбу з відмиванням коштів, а також продовжити реформування правоохоронних органів. Вважаємо, що ці зміни повинні зміцнити законодавчу та правову системи, сприяти підвищенню прозорості фінансових операцій та забезпечити більш ефективне функціонування органів правопорядку.

Важливим аспектом стало впровадження антиолігархічного законодавства, що має на меті обмежити вплив олігархів на політичні та

³⁴ Рекомендації Європейської Комісії щодо статусу України на членство в ЄС. *EEAS*. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/рекомендації-європейської-комісії-щодо-статусу-україни-на-членство-в-єс_uk?s=232

економічні процеси в країні. Законодавчі зміни спрямовані на забезпечення рівних умов для розвитку бізнесу та захист демократичних інститутів.

Одним із критичних напрямків є ухвалення нового закону про медіа, який відповідатиме аудіовізуальній директиві ЄС. Закон повинен забезпечити більшу прозорість у медіа-просторі та дотримання стандартів свободи слова, що є важливим кроком у боротьбі з дезінформацією.

Останньою важливою рекомендацією стало завершення реформи законодавства щодо національних меншин, що передбачає забезпечення захисту прав національних спільнот та їхньої культурної ідентичності, відповідно до стандартів, запропонованих Венеційською комісією.

Європейська рада наголосила, що подальший поступ України на шляху до членства в ЄС залежатиме від успішного виконання цих реформ, які дозволять Україні поступово адаптувати свої інституції до стандартів і вимог Європейського Союзу (рис.1.1).

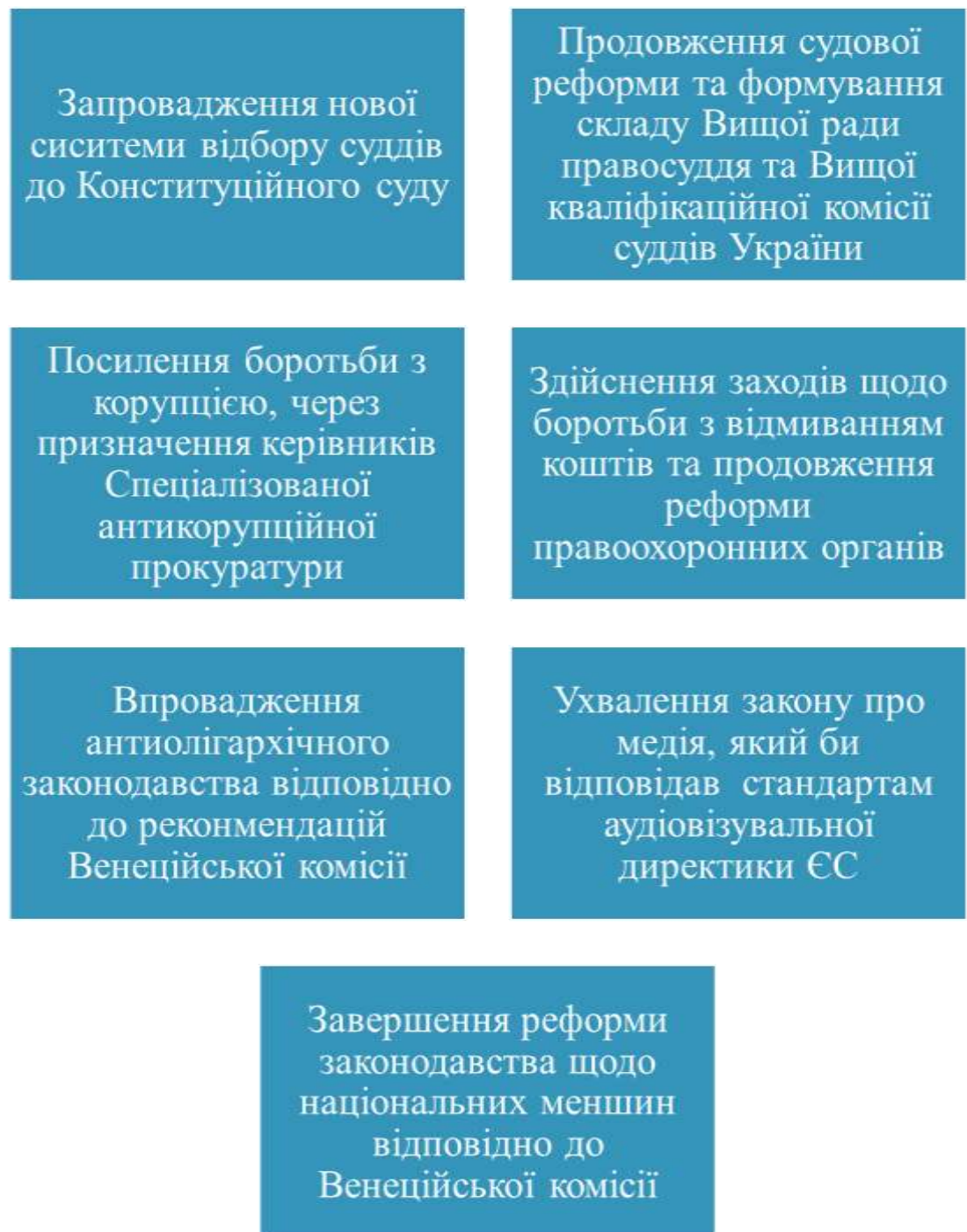

Рис.1.1. Ключові рекомендації Європейської комісії, що передували наданню Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу

Узагальнемо основні етапи у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. Основні етапи євроінтеграції України до ЄС

Етап	Процес	Результат
1994 р.	Підписання Угоди про	Встановлено правову основу для

	партнерство та співробітництво (УПС) між Україною та ЄС	співробітництва у сфері торгівлі, економіки та політики
1998 р.	Угода про партнерство та співробітництво набрала чинності	Початок регулярного політичного діалогу, створено Комітет і Раду з питань співробітництва
2001 р.	Участь України в Європейській конференції	Україна визнана стратегічно важливою для ЄС, надана підтримка реформ
2004 р.	Участь України в Європейській політиці сусідства (ЄПС)	Розширення співпраці між Україною та ЄС у рамках сусідської політики
2009 р.	Запуск ініціативи "Східне партнерство"	Україна стала однією з країн, які отримали спеціальний статус для співпраці з ЄС
2014 р.	Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС	Політична асоціація та економічна інтеграція, створення Зони вільної торгівлі
2017 р.	Введення безвізового режиму з ЄС	Українські громадяни отримали право безвізового в'їзду до країн ЄС для короткострокових поїздок
2022 р.	Подання заявки на членство в ЄС	Україна офіційно подала заявку на вступ до ЄС
2022 р.	Набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС	Україна отримала статус кандидата, що відкриває шлях до подальших реформ та вступу

Таким чином, євроінтеграційний процес України пройшов низку важливих етапів, кожен з яких мав ключове значення для наближення країни до членства в Європейському Союзі. Починаючи з підписання Угоди про партнерство та співробітництво в 1994 році, Україна поступово формувала міцні політичні та економічні зв'язки з ЄС, що заклало основу для подальших реформ та інтеграційних процесів. Важливі кроки, такі як участь у Європейській політиці сусідства та ініціативі «Східне партнерство», дали можливість Україні зміцнити свої позиції на міжнародній арені та закріпити стратегічне партнерство з Євросоюзом.

Підписання Угоди про асоціацію у 2014 році стало новим етапом у відносинах між Україною та ЄС, сприяючи політичній асоціації та економічній інтеграції, а також відкриваючи доступ до внутрішнього ринку ЄС через Зону вільної торгівлі. Введення безвізового режиму у 2017 році стало конкретним свідченням успіху євроінтеграційних зусиль України та збільшило соціальні та культурні зв'язки з європейською спільнотою.

Подання заявки на членство в ЄС у 2022 році та надання Україні статусу кандидата стали історичними подіями, що відкрили нові перспективи для глибшої інтеграції. Водночас, Україні поставлено низку завдань у сфері реформування судової системи, боротьби з корупцією, впровадження європейських стандартів у різних сферах життя, що стане важливим кроком на шляху до повноправного членства в ЄС.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВПЛИВУ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ НА СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

2.1. Інституційні зміни в системі державного управління в рамках євроінтеграції

Перш ніж аналізувати вплив інтеграційних процесів на систему управління в Україні, важливо розглянути основні принципи та підходи до адміністрування в країнах Європейського Союзу, де діяльність національних урядів ґрунтується на концепції «Good Governance». У наукових колах існують різні погляди щодо розуміння і трактування цього терміна. Наприклад, дослідник О. Дурман зазначає, що в українській управлінській літературі використовуються такі терміни, як «добре», «якісне», «відповідальне», «належне» або «справедливе» урядування, причому їхні інтерпретації суттєво відрізняються³⁵.

Погоджуючись з думкою дослідника, можна стверджувати, що найбільш точним еквівалентом терміна «Good Governance» у контексті українського державного управління є «справедливе урядування».

Протягом багатьох років міжнародні організації, громадські інституції, науковці, соціологи та представники бізнесу активно працювали над розробкою універсальної моделі ефективного публічного управління, яка б відповідала викликам сучасності. Регулярні саміти та конференції були спрямовані на пошук рішень щодо підвищення ефективності державного управління та оптимізації функцій державної служби. Результатом тривалих досліджень та обговорень стало формування стратегії «Less government – more governance», яка передбачає зменшення прямого втручання держави у процеси, що можуть бути ефективніше вирішені шляхом залучення інших учасників – зокрема, громадянського суспільства та приватного сектору. Такий підхід акцентує увагу на необхідності створення більш динамічних,

³⁵ Durman O. L. Good governance – basis for building an effective public administration system. Public administration and customs administration. 2019. Vol. 1. P. 37–43. URL: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2019-1-37-43>

гнучких і прозорих механізмів управління, які дозволяють забезпечити баланс між державним контролем та суспільною участю.

З огляду на просвіропейський вектор розвитку України та сучасні геополітичні виклики, впровадження цих принципів стає вкрай важливим для модернізації національної управлінської системи та інтеграції в європейські структури.

Концепція «Good Governance» (належного врядування) базується на восьми ключових принципах, що визначають основні напрями управлінської діяльності. О. Мазур виділяє ці складові як критично важливі для забезпечення ефективного управління, яке відповідає сучасним викликам і потребам суспільства.

Першим принципом є участь, що означає залучення всіх зацікавлених сторін у процес прийняття рішень. Це передбачає інформування громадськості та забезпечення можливості для організованого вираження думок та позицій різних соціальних груп. Участь громадян у державних процесах забезпечує підвищення довіри до уряду та створює умови для більшої легітимності ухвалених рішень.

Другий принцип – верховенство права – передбачає обов'язковість неупередженого застосування законодавства. Важливою умовою для його дотримання є забезпечення справедливого, незалежного та прозорого судового розгляду, а також відповідальність усіх суб'єктів управління перед законом. Такий підхід сприяє зміцненню правопорядку і гарантує захист прав громадян.

Третій принцип – прозорість, що полягає у відкритому процесі прийняття рішень. Це означає, що всі нормативно-правові акти, бюджетні рішення та інші документи мають бути доступні для громадськості. Прозорість сприяє зниженню корупційних ризиків та підвищенню довіри до органів влади.

Четвертий принцип – чутливість, або відповідальність державних інституцій за врахування потреб усіх громадян. Державні органи повинні

реагувати на запити суспільства швидко та ефективно, забезпечуючи надання послуг, що відповідають реальним потребам різних груп населення.

П'ятий принцип – орієнтація на консенсус – передбачає узгодження інтересів різних соціальних груп для досягнення спільного рішення. Консенсус у суспільно важливих питаннях є основою для забезпечення соціальної стабільності, адже дозволяє враховувати інтереси як більшості, так і меншості.

Шостий принцип – рівноправність, яка означає залучення всіх груп населення до прийняття рішень та забезпечення рівного доступу до ресурсів і можливостей. Рівноправність є фундаментом для справедливого розподілу благ і послуг, що сприяє соціальній інтеграції.

Сьомий принцип – результативність та ефективність – передбачає раціональне використання наявних ресурсів для задоволення потреб громадян. Важливою умовою для цього є підвищення якості управлінських процесів і оптимізація витрат на їх реалізацію.

Останній, восьмий принцип – підзвітність. Органи публічного управління повинні регулярно звітувати перед суспільством про свої дії, досягнення та використання ресурсів. Підзвітність є запорукою відповідального управління та сприяє посиленню контролю громадськості за діяльністю влади³⁶.

Таким чином, зазначені принципи належного врядування формують основу сучасної моделі ефективного управління, яка спрямована на забезпечення сталого розвитку суспільства, зміцнення довіри до влади та покращення якості життя громадян. У контексті євроінтеграційних процесів України впровадження цих принципів стає одним із ключових завдань для реформування державної управлінської системи.

Я. Журавель здійснив ґрунтовний аналіз впровадження принципів «Good Governance» у публічне управління України, зокрема звернувши увагу

³⁶ Mazur O., Sokolovska O. Features of implementation of the newest management concepts: regional model of modernization of administrative processes in public authorities in conditions of digital transformation of society. Public administration aspects. 2020. Vol. 8, no. 5. P. 107–116.

на основні виклики та можливі шляхи вдосконалення управлінської системи. На думку науковця, принцип участі, який передбачає активну взаємодію між державним апаратом та громадськістю, наразі потребує суттєвих реформ. Важливим кроком до забезпечення участі громадян є реорганізація механізмів взаємодії з владою. Це передбачає не лише розширення можливостей для залучення громадян до ухвалення рішень, але й розвиток механізмів зворотного зв'язку, які забезпечують належне врахування інтересів різних соціальних груп у процесі державного управління³⁷.

Важливою перешкодою на шляху до впровадження принципу верховенства права в Україні є високий рівень корупції, що негативно впливає на ефективність судової системи. Незалежність судової влади і неупереджене застосування законодавства є основою для побудови справедливого правопорядку, але боротьба з корупцією залишається однією з найбільших проблем. Відтак, для забезпечення належного функціонування принципу верховенства права необхідні системні антикорупційні заходи, що включають реформування правоохоронних органів, судової системи та посилення прозорості у державних структурах.

Принцип прозорості, який забезпечує відкритість і доступність інформації щодо діяльності державних органів, також вимагає удосконалення. Як зазначає Я. Журавель, незважаючи на наявність нормативно-правової бази, механізми забезпечення прозорості в Україні ще не є достатньо ефективними. Недосконалість законодавства та брак інституційних можливостей обмежують доступ громадян до повної та достовірної інформації. Для покращення цієї ситуації необхідні як законодавчі реформи, так і розширення технічних можливостей для забезпечення прозорості, зокрема розвиток електронного урядування.

Чутливість державних органів до потреб суспільства та їх здатність реагувати на запити громадян є також критичним аспектом належного

³⁷ Журавель Я.В. Вплив євроінтеграційних процесів на покращення ефективності організації діяльності органів виконавчої влади. Порівняльно-аналітичне право. 2020. № 2. С. 34–36.

врядування. Проте, згідно з аналізом науковця, важливими перешкодами на шляху до належного впровадження принципів чутливості та рівноправності є такі соціальні фактори, як бідність та низький рівень правової обізнаності населення. Бідність обмежує можливості громадян у повноцінній участі у процесах державного управління, а недостатня правова освіта перешкоджає належному розумінню своїх прав та обов'язків, що ускладнює ефективну взаємодію між громадськістю та державою.

Особливої уваги заслуговує принцип підзвітності, який передбачає регулярне звітування державних органів перед суспільством щодо своєї діяльності. Проте, як підкреслює науковець, система підзвітності в Україні поки що не є достатньо ефективною. Брак прозорих механізмів звітування та низький рівень довіри до державних органів ускладнюють побудову ефективної комунікації між урядом та суспільством. Для подолання цих викликів необхідне впровадження більш прозорих процедур звітності, що охоплюють усі рівні державного управління.

Таким чином, ключовими факторами успішної реалізації концепції «Good Governance» в Україні є подолання корупції, забезпечення прозорості, підвищення рівня правової обізнаності населення, а також активізація участі громадян у державних процесах. Як відзначає Я. Журавель, участь кожного громадянина є важливим елементом успішного реформування управлінської системи та підвищення добробуту суспільства. Ефективна взаємодія між державним апаратом та громадянським суспільством, що базується на прозорості, відповідальності та підзвітності, здатна організувати процес публічної політики таким чином, щоб максимально забезпечити суспільні інтереси та сприяти сталому розвитку України.

У сучасних умовах, коли інтеграційні процеси України набувають стратегічного значення, вони тісно переплітаються з безпековими, політичними та економічними аспектами, що впливають на загальний розвиток держави. На думку К. Нестеренко та М. Богатирьової, державні інституції повинні відігравати провідну роль у розробці та впровадженні

ефективної політики, яка б сприяла реалізації національних інтересів країни. Важливо не лише підтримувати політичну стабільність і безпеку, але й нарощувати ресурсний потенціал країни, на основі якого можна буде зміцнювати економічну, фінансову та науково-технічну базу держави.³⁸

Один із ключових елементів такої політики – економічна потужність. Розвиток економічного сектору має на меті підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку та забезпечення сталого економічного зростання. Ефективне управління ресурсами, включно з природними, людськими та фінансовими, є необхідним для забезпечення стабільного економічного розвитку, що, в свою чергу, впливає на рівень добробуту населення. Важливим завданням державних інституцій є сприяння залученню іноземних інвестицій, розвиток національного бізнесу та створення умов для економічного зростання, яке базується на інноваціях та ефективному використанні технологій.

Не менш важливим аспектом є науково-технічний розвиток, який дозволяє країні бути конкурентоспроможною на світовому рівні, впроваджувати інноваційні технології та розвивати високотехнологічні галузі. Україна має значний науково-технічний потенціал, і його ефективне використання може стати одним з ключових факторів для розвитку економіки та забезпечення конкурентоспроможності на міжнародній арені. Посилення інноваційної діяльності та підтримка науково-дослідницьких ініціатив можуть сприяти підвищенню рівня технологічної незалежності та економічної стабільності.

Крім економічних і науково-технічних аспектів, важливим є культурний, моральний та інтелектуальний розвиток суспільства. Високий рівень культурної свідомості та моральних цінностей сприяє зміцненню соціальної стабільності та забезпеченню стійкого розвитку держави. Інтелектуальний розвиток, зокрема через освітні програми, стимулює

³⁸ Nesterenko K., Bohatyrova M. Reforming of public administration in Ukraine in the context of the European integration. Lex portus. 2019. No. 6.

формування нового покоління фахівців, які будуть здатні забезпечити подальший розвиток країни в умовах глобальних викликів.

Таким чином, державна політика, спрямована на зміцнення ресурсної бази, розвиток економіки, науково-технічний прогрес і культурне збагачення суспільства, є основоположною для забезпечення сталого розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів. Реалізація такої стратегії дозволить країні не лише підвищити рівень добробуту населення, але й посилити свою позицію на міжнародній арені, сприяючи створенню умов для ефективної інтеграції в європейське співтовариство.

Впровадження передових європейських практик врядування в Україні тісно пов'язане з децентралізаційними процесами, які є невід'ємною складовою адміністративної реформи. Ця реформа, будучи націленою на демократизацію державного управління, має вирішальне значення для трансформації країни в умовах пострадянської спадщини. Децентралізація створює основу для переходу від командно-адміністративної системи до більш ефективної, прозорої та підзвітної форми управління, що відповідає європейським стандартам.

Суспільне життя, зокрема система управління, потребує глибоких змін, які дозволять нівелювати традиційні підходи радянської епохи, що обмежували демократичний розвиток. Децентралізація дає можливість місцевим громадам самостійно вирішувати важливі питання місцевого значення, розподіляти ресурси та розвивати свої території на основі власних потреб і пріоритетів. Вона сприяє створенню умов для підвищення відповідальності та підзвітності місцевої влади перед громадами, що є важливим кроком до побудови більш демократичного суспільства.

Проте, незважаючи на позитивні аспекти, на початку 2022 року на рівні місцевого самоврядування і державного адміністрування були зафіксовані значні проблеми. Серед них – нерівномірний розподіл повноважень, відповідальності та ресурсів між виборними органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади. Виникали труднощі в

забезпеченні законності місцевих рішень, що часто потребувало втручання адміністративного нагляду. Недосконалою залишалася й система служби в органах місцевого самоврядування, де питання статусу та відповідальності виборних представників залишалися неврегульованими.

Окрім того, децентралізація зіткнулася з проблемами, пов'язаними з недостатнім рівнем координації між різними рівнями влади. Це породжувало неефективність в управлінні ресурсами та невирішеність багатьох питань місцевого значення. Особливе занепокоєння викликала проблема недостатнього забезпечення правової бази, що ускладнювало процес ухвалення рішень на місцевому рівні.

На тлі цих викликів процес децентралізації зіштовхнувся з новою перешкодою – масштабною збройною агресією РФ, яка розпочалася у лютому 2022 року. Військові дії на території України не лише порушили мирний хід реформ, але й поставили під загрозу їх подальшу реалізацію. Через воєнні обставини децентралізаційні процеси були змушені призупинитися на невизначений час, що ускладнило ситуацію з місцевим управлінням, адже нові умови вимагали екстрених заходів для захисту територій та забезпечення базових потреб населення.

З огляду на такі виклики, подальший розвиток децентралізації в Україні залежатиме від стабілізації ситуації в країні та подолання наслідків військової агресії. Водночас, децентралізаційні процеси залишаються ключовим елементом реформ, спрямованих на створення більш ефективної системи управління, яка здатна реагувати на потреби громад та забезпечувати їхню безпеку і розвиток.

Поділяючи думку В. Борщевського, О. Василиця та Є. Матвєєва, слід зазначити, що незавершеність адміністративно-територіальної реформи несе серйозну загрозу зростання інституційних диспропорцій у відносинах між державними органами влади та місцевим самоврядуванням різних рівнів. Сьогодні вже лунають пропозиції щодо доцільності перегляду реформи

децентралізації та можливого зміцнення владної вертикалі на довгострокову перспективу, що викликає занепокоєння серед науковців та практиків³⁹.

Розподіл управлінських функцій між різними рівнями державної влади, місцевого самоврядування та громадськими організаціями є недостатньо ефективним і потребує системного перегляду та модернізації. Незбалансованість у сфері повноважень та відповідальності між цими суб'єктами управління створює передумови для адміністративних збоїв та ускладнює ефективне функціонування публічного управління.

Серед основних негативних чинників, які блокують ефективність управлінських механізмів, залишається проблема корупції, яка продовжує бути однією з найсуттєвіших загроз для впровадження реформ та забезпечення належного врядування. Крім того, інституційна незлагодженість між різними рівнями влади та управлінськими структурами перешкоджає реалізації державних програм і стратегій розвитку.

Таким чином, для забезпечення сталого розвитку та покращення управлінської системи України необхідно провести глибоку модернізацію адміністративно-територіальної реформи, зокрема шляхом чіткого розподілу повноважень між державними та місцевими органами, зміцнення правової бази, спрямованої на боротьбу з корупцією, та підвищення рівня координації між інституціями.

У рекомендаціях, що стосуються післявоєнного відновлення України, Європейський Союз підкреслює необхідність руху в напрямку чіткого розмежування повноважень між центральними та місцевими органами влади на законодавчому рівні. Одним з ключових аспектів цієї реформи є забезпечення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування, що має стати основою для сталого розвитку регіонів та ефективного функціонування державної системи в умовах децентралізації.

³⁹ Хомяк О. В. Адаптація законодавства України до законодавства європейського союзу. Авіація, промисловість, суспільство : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф : матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Кременчук, 12 трав. 2022 р. Харків, 2022. С. 633–635.

З огляду на правовий режим воєнного стану, активний інтеграційний процес України до Європейської спільноти та потребу післявоєнного відновлення, особливо важливим стає запровадження нової регіональної політики. Така політика має враховувати як загальнодержавні інтереси, так і потенціал розвитку кожного окремого регіону, з максимальним використанням його ресурсів та можливостей.

Нова регіональна політика повинна бути спрямована на забезпечення збалансованого розвитку всіх регіонів країни, зокрема тих, які найбільше постраждали внаслідок війни та має включати інвестиції у відбудову інфраструктури, створення нових робочих місць та стимулювання економічної активності на місцевому рівні. Водночас, важливим аспектом цієї політики є розвиток людського капіталу через впровадження програм навчання та перекваліфікації, що дозволить залучати місцеві громади до активної участі в процесі відновлення та розвитку своїх регіонів.

Залучення європейського досвіду у цій сфері має стати невід'ємною частиною реформування регіональної політики України. У країнах Європейського Союзу сучасні демократичні цінності є основою для формування стійкої системи публічного управління, де центральна влада підтримує регіони через законодавчі та фінансові механізми, але водночас забезпечує децентралізацію влади для кращого задоволення місцевих потреб. Цей підхід передбачає не лише підтримку регіонів у вирішенні поточних проблем, але й стимулювання їхньої самостійності у довгостроковій перспективі.

У післявоєнний період важливо забезпечити максимальну участь регіональних і місцевих органів у прийнятті рішень, що сприятиме більш збалансованому розвитку країни та відповідатиме принципам Європейської спільноти та не лише зміцнить демократичні інституції на місцевому рівні,

але й сприятиме загальній стабільності та розвитку країни в контексті її євроінтеграційного шляху⁴⁰.

Таким чином, впровадження нової регіональної політики, заснованої на принципах фінансової незалежності місцевого самоврядування та чіткого розмежування повноважень між центральною та місцевою владою, є важливим кроком на шляху до європейської інтеграції та післявоєнного відновлення України, що, безперечно, потребує залучення найкращих практик європейських країн, що дозволить адаптувати сучасні підходи до реалій українського суспільства та сприятиме його сталому розвитку.

Перспективи вступу України до Європейського Союзу, глобалізаційні процеси та геополітичні виклики, що впливають на суспільно-політичні процеси, вимагають суттєвого вдосконалення підходів до організації стратегічного публічного управління. Однією з ключових умов для успішних трансформацій національної системи державного управління, а також для швидшої інтеграції України до ЄС, є створення потужного інституційного механізму. На думку науковців В. Сиченка та М. Лукашука, центральні органи влади мають відігравати провідну роль у координації та управлінні процесами врядування. Водночас важливою залишається можливість здійснення моніторингу ефективності державного управління за допомогою принципів прозорості та підзвітності⁴¹.

Серед практичних кроків щодо вдосконалення стратегічного публічного управління науковці виділяють кілька основних напрямків. Першочерговим завданням є розробка оновленої нормативно-правової бази, що сприятиме ефективному впровадженню реформ. Важливу роль відіграє також підвищення якості моніторингу реалізації стратегічних документів, що дозволить забезпечити контроль за виконанням політичних рішень. Наступним кроком є оптимізація організаційного забезпечення публічного

⁴⁰ Морозова О. С. Розвиток публічного управління в контексті євроінтеграції: регіональний аспект. Таврійський науковий вісник. Серія : економіка. 2020. № 1. С. 169–177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tnven_2020_1_23

⁴¹ . Sychenko V. V., Lukashuk M. V. Transformation of public administration in global and european integration dimensions. «Scientific notes of taurida V.I. vernadsky university», series «public administration». 2022. No. 5. P. 89–94.

управління, що сприятиме більш чіткій координації дій між різними органами влади. Упорядкування повноважень органів публічного управління, а також створення чіткої системи взаємодії між ними є необхідним для досягнення ефективного врядування. Крім того, важливим елементом є планування заходів, спрямованих на покращення організації стратегічного управління в умовах сучасних викликів.

Зважаючи на ці аспекти, можна зробити висновок, що дії державної влади з реалізації окреслених напрямків реформування управлінської системи мають бути диференційованими з урахуванням специфіки на різних рівнях управління. Особливу увагу слід приділити регіональному аспекту, оскільки соціальні, економічні та демографічні особливості окремих територіальних одиниць потребують індивідуального підходу. У майбутньому можуть виникнути серйозні труднощі в управлінні прикордонними регіонами та адміністративними одиницями, які зазнали значних руйнувань через військові дії, що потребує додаткових зусиль для їхнього відновлення та інтеграції у загальнодержавну систему.

У контексті європеїзації державного управління в Україні, К. Нестеренко виділяє три основні напрями, за якими мають відбуватися зміни. Перший напрямок передбачає необхідність усунення невідповідності між стратегічними цілями державного управління та реальними викликами євроінтеграційних процесів. Мова йде про створення умов для наближення національної моделі управління до європейських стандартів. Це можливо через удосконалення організаційної структури, зокрема, шляхом розширення різноманітності форм і механізмів управління, які використовуються для забезпечення євроінтеграційних процесів⁴².

Другий напрямок, окреслений Нестеренком, стосується необхідності усунення невідповідності між обраною стратегією розвитку держави і чинною законодавчою базою. Для досягнення гармонізації з європейськими

⁴² . Nesterenko K., Bohatyrova M. Reforming of public administration in Ukraine in the context of the European integration. Lex portus. 2019. No. 6.

стандартами потрібно комплексно адаптувати українське законодавство до норм і вимог ЄС. Такий процес адаптації є необхідною умовою для подальшої успішної інтеграції України до європейського правового та політичного простору.

Третій напрямок стосується невідповідності кадрової політики і поточних вимог інтеграційного процесу. Автор підкреслює, що для подолання кадрових дисбалансів необхідно здійснити глибоку трансформацію кадрової політики державного управління з урахуванням нових викликів, зокрема в рамках європейської інтеграції та означає, що кадрове забезпечення повинно бути модернізоване відповідно до сучасних стандартів, з акцентом на професіоналізм, компетентність і гнучкість у реагуванні на нові управлінські виклики, що виникають у процесі євроінтеграції.

Таким чином, реалізація запропонованих змін у трьох ключових напрямках сприятиме формуванню більш ефективної системи державного управління в Україні, яка буде здатна відповідати вимогам євроінтеграційних процесів і забезпечувати успішну інтеграцію країни до Європейського Союзу.

Для досягнення членства в Європейському Союзі, країна-кандидат повинна відповідати так званім Копенгагенським критеріям, що включають наявність стабільних державних інституцій, забезпечення верховенства права, захист прав людини та функціонування ефективної ринкової економіки. Україна частково виконала ці вимоги, і значна частина європейського права вже впроваджена в національне законодавство. За даними українського центру європейської політики, на середину 2021 року процес виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС досягнув рівня в 49%, що свідчить про поступове наближення до європейських стандартів⁴³.

⁴³ Linnik Y. European vector of ukraine – prospects of eu accession. The formation and peculiarities of the implementation of the european union's eastern policy. 2022. P. 182–191.

Адаптація законодавства України до правової системи Європейського Союзу є складним і довготривалим процесом, що включає приведення національної правової системи у відповідність до так званого "acquis communautaire" — сукупності правових актів ЄС⁴⁴. Термін охоплює широкий спектр норм та регуляцій, що діють у межах Євросоюзу, та включає сфери внутрішньої і зовнішньої політики, судової та правоохоронної системи. Впровадження таких стандартів у національні правові системи є обов'язковою умовою для прийняття країни до складу Європейського Союзу.

Законодавче зближення між Україною та ЄС охоплює також перенесення управлінських стандартів та практик ЄС у систему публічного управління України, що є важливим аспектом інтеграційних процесів, оскільки країни, що прагнуть до членства в ЄС, повинні забезпечити уніфікацію своїх національних правових та управлінських стандартів з європейськими. Впровадження таких стандартів в Україні відбувається через адаптацію до правової системи ЄС та включення позитивного європейського досвіду у національні правові акти.

Інтеграційні процеси сприяють проникненню управлінських норм Європейського Союзу у правову систему України. Як зазначає І. Грицак, національне законодавство в окремих аспектах наближається до європейських стандартів у сфері державного управління, зокрема, принципів прозорості, підзвітності та ефективності, що є ключовими у публічному врядуванні країн ЄС. Таким чином, перед Україною, як країною-претендентом на членство в Європейському Союзі, стоїть завдання продовжувати адаптацію системи публічного управління до норм європейського врядування, що сприятиме успішній інтеграції у європейську спільноту⁴⁵.

⁴⁴ «Acquis communautaire»: європейська правнича термінологія. Юридичний факультет ЧНУ ім. Ю. Федьковича. URL: <https://law.chnu.edu.ua/acquis-communautaire-yevropeiska-pravnycha-terminolohiia/>

⁴⁵ Грицак І. А. Гармонізація чи наближення національного законодавства у сфері державного управління з *acquis communautaire*?. Міжнародне економічне співробітництво України (правові проблеми) : матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 18 листоп. 2004 р. Київ, 2004. С. 149–158.

Процес адаптації законодавства і реформування публічної адміністрації є одним з ключових завдань, що визначає успішність інтеграційного курсу України. Уніфікація законодавчих підходів та управлінських практик на національному рівні дозволить Україні забезпечити необхідну базу для подальшого поглиблення співпраці з Європейським Союзом і набуття повноправного членства у ньому.

Україна продовжує впроваджувати низку прогресивних ініціатив на шляху до цифрової трансформації та покращення системи публічного управління. Однією з найбільш вагомих реформ у цій сфері стало створення порталу державних послуг «Дія», що відзначився своєю ефективністю та широким охопленням користувачів. Запуск цього порталу став ключовим моментом у реформуванні відносин між державою та громадянами, дозволяючи громадянам отримувати доступ до різних адміністративних послуг у зручному форматі онлайн.

Портал «Дія» швидко завоював популярність серед населення, про що свідчить зростання кількості його користувачів. Сучасні технології, інтегровані у функціонування цього ресурсу, дозволили спростити процеси подання документів, отримання довідок та виконання інших важливих адміністративних функцій. Така ініціатива стала важливою ланкою у цифровізації державних послуг та вдосконаленні взаємодії між державою і громадянами.

Особливо позитивно портал «Дія» проявив себе в умовах пандемії COVID-19. Карантинні обмеження суттєво вплинули на можливості громадян у традиційному доступі до державних послуг, однак завдяки впровадженню онлайн-платформи, адміністративні процеси не припинили свого функціонування. Громадяни могли продовжувати отримувати послуги без необхідності особистого відвідування установ, що не лише сприяло збереженню соціального дистанціювання, але й мінімізувало ризики для здоров'я.

Ще одним випробуванням для порталу стали умови повномасштабного військового вторгнення РФ в Україну, що розпочалося 24 лютого 2022 року. Під час війни, коли багато громадян змушені були переїжджати або шукати укриття у безпечніших регіонах, можливість продовжувати користуватися державними послугами онлайн набула особливої важливості. «Дія» дозволила громадянам швидко отримувати необхідну інформацію, подавати заявки та отримувати підтримку від держави навіть у критичних умовах.

Успіх порталу «Дія» демонструє ефективність цифрових інновацій у публічному управлінні та їхню здатність вирішувати нагальні суспільні питання. Завдяки цьому проєкту було створено базу для подальшого розвитку цифрового урядування, що відповідає сучасним викликам і потребам суспільства. Крім того, «Дія» є прикладом того, як технологічні рішення можуть бути інтегровані в управлінську діяльність з метою підвищення її ефективності та доступності для громадян⁴⁶.

У контексті інтеграційних процесів із Європейським Союзом, досвід впровадження таких інноваційних проєктів є важливим кроком на шляху до модернізації системи державного управління та підвищення її відповідності європейським стандартам. Це дозволяє не тільки покращити якість надання адміністративних послуг, але й зміцнити позиції України як сучасної держави, готової до інтеграції в цифровий простір Європейського Союзу.

Таким чином, інтеграційні процеси, що активно розвиваються в Україні, справляють значний вплив на всі аспекти національної моделі публічного управління, включаючи організаційні, правові, інституційні та суспільно-політичні питання. Перспектива членства в Європейському Союзі стала ключовим чинником для стратегічних перетворень в управлінській системі держави. Зміна геополітичної ситуації відкрила для України нові

⁴⁶ Кормич Л. І. Складові інституційно-правового механізму електронної демократії в сучасній Україні та їх значення для безпеки суспільства. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття» (до 25-річчя національного університету «одеська юридична академія» та 175-річчя одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Одеса, 17 черв. 2022 р. Одеса, 2022. С. 179–182.

можливості інтеграції в європейський простір, що вимагає кардинальних змін у національному адмініструванні.

Одним із центральних викликів на цьому шляху є адаптація управлінських практик до стандартів ЄС, зокрема, запровадження принципів прозорості, підзвітності та доброго врядування. Громадськість очікує від державних інституцій не тільки адаптації до нових стандартів, але й суттєвої демократизації всіх сфер суспільного життя. Цей запит підсилюється процесами децентралізації, що, попри певні труднощі, сприяє наближенню України до європейської моделі управління.

Реформи, проведені Україною, стали важливим кроком у напрямку європеїзації системи публічного управління. Проте важливо зазначити, що досягнення повної відповідності стандартам ЄС потребує не лише законодавчих змін, але й суттєвої модернізації кадрових ресурсів, удосконалення управлінських механізмів та запровадження нових підходів до реалізації публічної політики.

Європеїзація управлінської системи України — це довготривалий процес, що вимагає постійної роботи з боку держави та суспільства. Попри те, що значні досягнення вже зафіксовані, інтеграція в Європейський Союз потребує подальших зусиль для адаптації української управлінської системи до європейських норм та цінностей, що забезпечить стійкий розвиток держави в європейській спільноті.

2.2. Динаміка виконання євроінтеграційних зобов'язань у сфері управління

Динаміка реалізації євроінтеграційних зобов'язань України в галузі управління є важливим елементом державної політики, орієнтованої на зближення з Європейським Союзом. Адаптація національних інституцій до європейських стандартів управління потребує системних реформ, спрямованих на забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності державних органів. Важливість такого процесу зумовлена не лише вимогами

для подальшої інтеграції до ЄС, але й потребою створення умов для стійкого економічного розвитку, зміцнення демократичних інституцій та підвищення добробуту громадян.

Зупинімося докладніше на процесі реформування Конституційного Суду України. У грудні 2020 року Венеційська комісія опублікувала рекомендації, які закликали до запровадження нової процедури відбору суддів Конституційного Суду. Зокрема, рекомендувалося створення спеціального органу з міжнародних експертів та представників громадянського суспільства, які повинні були здійснювати перевірку професійної доброчесності кандидатів на посади суддів. Однак, на практиці, впровадження таких механізмів затягнулося майже на два роки.

Надалі Європейська комісія внесла цю реформу до переліку умов для надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу у червні 2022 року. Зокрема, перша рекомендація стосувалася ухвалення та впровадження нового законодавства щодо процедури відбору суддів Конституційного Суду. Вимога мала на меті забезпечення прозорості та підзвітності в процесі відбору, що є однією з фундаментальних засад демократичного врядування.

Разом з тим, Верховна Рада України продовжувала розвивати законодавчу базу, ухвалюючи нові законопроекти, що стосувалися реформи судової системи. Наприклад, у вересні 2022 року був ухвалений законопроект, який передбачав створення Дорадчої групи експертів (ДГЕ) для здійснення відбору суддів Конституційного Суду. Водночас Венеційська комісія продовжувала вносити зміни до своїх рекомендацій, що породжувало низку дискусій серед українських експертів⁴⁷.

Окрім того, у грудні 2022 року Верховна Рада ухвалила остаточний проєкт закону, але він зазнав критики з боку експертної спільноти. Зокрема, Венеційська комісія і Європейський Союз наголошували на необхідності

⁴⁷ Нова стратегія судової реформи: що влада планує зробити з правосуддям до 2029 року. Судово-юридична газета. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/310626-novaya-strategiya-sudebnoy-reformy-chtovlast-planiruet-sdelat-s-pravosudiem-do-2029-goda>

посилення ролі міжнародних експертів у Дорадчій групі експертів, аби запобігти можливому політичному впливу на процедуру призначення суддів.

Врешті, влітку 2023 року було ухвалено новий закон, який частково враховував рекомендації міжнародних експертів. Проте питання щодо можливого політичного контролю над процесом відбору суддів Конституційного Суду залишалося відкритим. Європейська комісія відзначила прогрес України у впровадженні судової реформи, однак остаточне вирішення цієї проблеми потребує подальших кроків⁴⁸.

Отже, реформа Конституційного Суду є важливою складовою євроінтеграційних процесів України. Впровадження нових механізмів суддівського відбору, які відповідають європейським стандартам, залишається одним із ключових викликів на шляху до демократизації та забезпечення верховенства права в країні.

Зосередимо увагу на реформах, пов'язаних із діяльністю Вищої ради правосуддя (ВРП) та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККСУ). По-перше, у 2019 році Президент України Володимир Зеленський ініціював значні зміни у судовій системі, зокрема, щодо перегляду діяльності цих двох ключових органів. Основні переваги цього підходу полягали в спробі забезпечити прозорість судових інституцій через відбір доброчесних членів. Врешті, у листопаді 2019 року було припинено повноваження ВККСУ, однак згодом процес її формування було заблоковано через рішення Конституційного суду⁴⁹.

З одного боку, ухвалені в 2021 році закони щодо оновлення ВРП та ВККСУ відкрили шлях до відновлення ефективності цих інституцій. При цьому було створено Етичну раду, завданням якої стала перевірка членів ВРП на доброчесність. Окрім того, був оголошений конкурс на новий склад ВККСУ. З іншого боку, після початку роботи Етичної ради у лютому 2022

⁴⁸ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3277-20#Text>

⁴⁹ Баркар Д. Судова реформа Зеленського. Як зміниться правосуддя України?. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/sudova-reforma-zelenskoho-yak-zminytsya-pravosuddya/31167879.html>

року більшість членів ВРП вирішили залишити свої посади, через що орган втратив повноважність.

З огляду на це, станом на липень 2022 року, коли Україні було надано статус кандидата на вступ до ЄС, ВРП не працювала вже чотири місяці, а ВККСУ залишалася без повноважень понад три роки. Однак, у контексті євроінтеграційних вимог, друга рекомендація Європейської комісії наголошувала на необхідності завершення процесу відбору членів ВРП та ВККСУ. Завдяки цьому вдалося відновити повноважність ВРП вже на початку 2023 року, після того як було призначено 11 нових членів.

Зокрема, конкурсна комісія, до складу якої входили міжнародні експерти, у березні 2023 року відібрала 32 кандидати для ВККСУ. Надалі, 1 червня, ВРП призначила 16 з них до складу ВККСУ, а вже 6 червня комісія провела своє перше засідання. Отже, процес реформування цих органів отримав новий імпульс і був оцінений Європейською комісією як виконаний, що стало важливим кроком у виконанні рекомендацій ЄС⁵⁰.

Варто зазначити, що попри складнощі у процесі реформ, їхнє успішне завершення сприяло поступовій адаптації національної судової системи до європейських стандартів, що є важливим кроком у контексті євроінтеграції України.

Після Революції гідності 2014 року Україна продемонструвала значний поступ у боротьбі з корупцією, що проявилось у створенні нових антикорупційних органів, таких як Національне антикорупційне бюро (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) та Вищий антикорупційний суд. Зокрема, НАБУ та САП були засновані у 2015 році, а Вищий антикорупційний суд розпочав свою діяльність у 2019 році⁵¹. Інституції мали на меті забезпечити незалежне та ефективне розслідування корупційних злочинів, що стали гострою проблемою в українській політичній системі.

⁵⁰ ВРП призначила членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. *Вища рада правосуддя*. URL: <https://hcj.gov.ua/news/vrp-pryznachyla-chleniv-vyshchoyi-kvalifikaciyanoi-komisiyi-suddiv-ukrayiny>

⁵¹ Солонина Є. Перший рік роботи Антикорсуду: «зрада» чи «перемога». *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/pershyy-rik-roboty-antykorsudu-zrada-chy-peremoha-/30822651.html>

Втім, попри створення зазначених органів, кадрові зміни та тривалі конкурсні процеси затягнулися на кілька років. Зокрема, 21 серпня 2020 року керівник САП Назар Холодницький подав у відставку, що призвело до оголошення нового конкурсу на його посаду у січні 2021 року. Незважаючи на те, що вже у грудні 2021 року було визначено переможця конкурсу — детектива НАБУ Олександра Клименка, оголошення результатів конкурсу та офіційне призначення затримувалися, що викликало критику з боку громадських організацій. Лише 28 липня 2022 року генеральний прокурор затвердив Клименка на посаді керівника САП⁵².

Паралельно, термін повноважень директора НАБУ Артема Ситника спливав 16 квітня 2022 року, і вже 15 лютого Кабінет Міністрів затвердив конкурсну комісію для відбору нового директора, процес також тривав кілька місяців, і лише 6 березня 2023 року Кабінет Міністрів обрав нового директора — Семена Кривоноса⁵³.

Третя рекомендація Єврокомісії, зокрема, закликала Україну посилити боротьбу з корупцією, зокрема на високому рівні, через активні розслідування та ефективну судову систему. Окрім того, необхідно було завершити призначення керівника САП та обрати нового директора НАБУ. Виконання цієї рекомендації вказувало на важливість систематичних зусиль у сфері боротьби з корупцією на всіх рівнях державного управління.

22 червня 2023 року Європейська комісія зафіксувала певний прогрес у виконанні цієї рекомендації, наголосивши, що подальші зусилля повинні включати відновлення системи електронного декларування майна та впровадження державної антикорупційної програми. Проте, попри ухвалення закону про електронне декларування у вересні 2023 року, опір громадськості щодо затримки з відкриттям реєстру привів до втручання Президента, який заветував закон і вимагав його змін.

⁵² Лисогор І. Новий генпрокурор затвердив Клименка на посаді голови САП. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/pravo/2022/07/28/524542_noviy_genprokuror_zatverdiv.html

⁵³ Повноваження Артема Ситника на посаді директора НАБУ спливають 16 квітня - Юридична Газета. *Юридична газета – онлайн версія*. URL: <https://jur-gazeta.com/golovna/povnovazhennya-artema-sitnika-na-posadi-direktora-nabu-splivayut-16-kvitnya.html>

Загалом, хоча Україна здійснила значні кроки на шляху до посилення антикорупційних інституцій, попереду стоять ще системні виклики, зокрема остаточне впровадження антикорупційного законодавства та забезпечення ефективної роботи відповідних органів.

З огляду на четверту рекомендацію Єврокомісії, одним з ключових завдань для України стало забезпечення відповідності законодавства у сфері боротьби з відмиванням коштів стандартам Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (FATF). Разом з тим, необхідно було розробити та впровадити комплексний стратегічний план реформування всього правоохоронного сектору, що є критично важливою частиною безпекового середовища країни.

Перш ніж перейти до аналізу досягнень у зазначених напрямках, варто зазначити, що, згідно з оцінками аналітиків, Україна вже мала значні напрацювання в цих сферах. Однак, як зазначалося в окремих дослідженнях, ця рекомендація могла бути висунута на вимогу однієї з країн ЄС або для демонстрації швидкого прогресу. З одного боку, Україна демонструвала високі досягнення у відкритті інформації про кінцевих бенефіціарних власників (КБВ), що є однією з основних вимог FATF. З іншого боку, залишалися суттєві проблеми у виведенні капіталу з країни, що призводило до втрати значних фінансових ресурсів.

У вересні 2022 року Верховна Рада ухвалила закон, який спростив подання інформації про кінцевих бенефіціарних власників та ратифікувала додатковий протокол до Конвенції Ради Європи щодо запобігання тероризму. Водночас, у листопаді того ж року було прийнято закон про запобігання та протидію відмиванню коштів. Проте внесені правки, які послаблювали фінансовий моніторинг публічних діячів, викликали занепокоєння міжнародних партнерів⁵⁴.

⁵⁴ Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення регулювання кінцевої бенефіціарної власності та структури власності юридичних осіб. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2571-20#Text>

У травні 2023 року уряд подав до Верховної Ради законопроект, що передбачав пожиттєвий статус публічних діячів як осіб, що підлягають особливому фінансовому моніторингу, на відміну від трирічного періоду після завершення їхньої роботи на державних посадах. Зміни мали на меті привести українське законодавство у відповідність до стандартів FATF та Європейського Союзу.

Разом з тим, Єврокомісія в червні 2023 року відзначила прогрес України в цьому напрямку, однак зауважила, що ще залишаються незавершеними кілька важливих питань, зокрема ухвалення законодавства щодо публічних діячів, а також реформування системи фінансових розслідувань, віртуальних активів та фінансових санкцій.

У жовтні 2023 року Верховна Рада ухвалила доопрацьований закон, що посилює фінансовий моніторинг публічних діячів, а Президент підписав його наприкінці того ж місяця. Водночас цей процес супроводжувався дискусіями та критикою з боку окремих груп суспільства, які висловлювали занепокоєння щодо надмірних перевірок з боку банківських установ⁵⁵.

Щодо реформування правоохоронної системи, варто зазначити, що Україна вже протягом кількох років працювала над приведенням прокуратури та правоохоронних органів у відповідність до стандартів ЄС. Напередодні надання Україні кандидатського статусу, Офіс Генерального прокурора вже розробив Концепцію реформи кримінальної юстиції на період 2022—2030 років, яка включала більшість питань, зазначених у рекомендації Єврокомісії. Однак основною проблемою залишалася фрагментація підходів до побудови системи правопорядку після 2014 року⁵⁶.

У травні 2023 року Президент затвердив «Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку», що охоплював питання реформи як правоохоронного, так і безпекового сектору. 3 липня того ж року при

⁵⁵ Нові (старі) правила фінансового моніторингу для PEP і тих, хто поряд: як це вплине на ОГС - Центр демократії та верховенства права. *Центр демократії та верховенства права* -. URL: <https://cedem.org.ua/consultations/pep-vplyv-ogs/>

⁵⁶ Місце кримінальної юстиції у Плані відновленні України: воєнний аспект. *Сайт про кримінальну юстицію простою і зрозумілою мовою – JustTalk*. URL: <https://justtalk.com.ua/post/mistse-kriminalnoi-yustitsii-u-plani-vidnovlenni-ukraini-voennij-aspekt>

Офісі Генерального прокурора почала діяти міжвідомча робоча група, яка працювала над розробкою Плану заходів для реалізації зазначеної стратегії⁵⁷.

Зрештою, 8 листопада 2023 року Єврокомісія оцінила четверту рекомендацію як виконану, що свідчить про поступове вирішення ключових питань у сфері боротьби з відмиванням коштів та реформування правоохоронних органів.

Аналітичний центр «Нова Європа» у співпраці з іншими українськими громадськими організаціями систематично публікував експертні оцінки щодо виконання Україною семи основних вимог, висунутих у процесі отримання кандидатського статусу, у межах проекту «Кандидат Check». Починаючи з серпня 2022 року, було випущено п'ять аналітичних звітів, у яких за допомогою 10-бальної шкали оцінювався прогрес за кожним із семи ключових напрямів євроінтеграції (рис.2.1)⁵⁸.

Напрямки	«Кандидат Check»				Єврокомісія ^[K-2]	«Кандидат Check»	Єврокомісія ^[K-3]
	17.08.2022 ^[73]	14.11.2022 ^{[77][78]}	01.02.2023 ^{[80][150]}	04.05.2023 ^{[84][156]}	22.06.2023 ^{[100][157]}	27.09.2023 ^{[103][158]}	08.11.2023 ^{[106][154]}
1. Реформа Конституційного суду	0	▲ 3	▼ 2 ^[K-4]	↔ 2	гарний прогрес (3/4)	▲ 6	виконано
2. Судова реформа: ВРП та ВККСУ	7	▼ 6 ^[K-5]	▲ 7	▲ 8	виконано (4/4)	▲ 9	виконано
3. Антикорупція: САП та НАБУ	6	↔ 6	▲ 7	▲ 8	деякий прогрес (2/4)	▲ 8,5	потрібні подальші дії
4. Боротьба з відмиванням коштів та правоскоронна реформа	5	↔ 5	▲ 6	↔ 6	деякий прогрес (2/4)	↔ 6	виконано
5. Антиолігархічна реформа	2	↔ 2	↔ 2	не оцінюється ^[K-6]	деякий прогрес (2/4)	не оцінюється ^[K-6]	потрібні подальші дії
6. Законодавство про медіа	6	↔ 6	▲ 9	↔ 9	виконано (4/4)	▲ 10	виконано
7. Законодавство про нацменшини	5	↔ 5	▲ 8	↔ 8	деякий прогрес (2/4)	▲ 9	потрібні подальші дії
Загальна оцінка	4,4 / 10	▲ 4,7 / 10	▲ 5,0 / 10	▲ 6,8 / 10	виконано 2 з 7	▲ 8,1 / 10	▲ виконано 4 з 7

Рис.2.1. Оцінки експертів та Єврокомісії виконання Україною 7 кандидатських вимог за датами та напрямками

3 лютого 2023 року під час саміту Україна — ЄС Європейська комісія взяла на себе зобов'язання провести "усну оцінку" весною того ж року щодо виконання Україною семи висунутих рекомендацій для пришвидшення процесу переговорів про вступ. Це рішення стало важливим кроком на шляху

⁵⁷ Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>

⁵⁸ Головна. Центр "Нова Європа". URL: <https://neweurope.org.ua/>

до євроінтеграції, оскільки сприяло подальшій співпраці між Україною та інституціями Європейського Союзу. Оцінку було представлено 22 червня єврокомісаром з питань сусідства та розширення Олівером Варгеї, який відзначив, що Україна повністю виконала дві з семи рекомендацій, а саме щодо судової реформи (перезавантаження Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України) і законодавства про медіа. Варгеї також підкреслив, що за іншими п'ятьма напрямками спостерігався прогрес, хоча потребувалося подальше доопрацювання.

8 листопада 2023 року Європейська комісія опублікувала детальний звіт щодо прогресу України у виконанні євроінтеграційних зобов'язань. У звіті було відзначено, що Україна повністю виконала чотири з семи ключових кроків, рекомендованих Єврокомісією, зокрема у сферах судової реформи та медіапростору. Окрім цього, комісія зазначила, які додаткові кроки повинна здійснити Україна для повного виконання трьох інших рекомендацій.

Подібні оцінки є невід'ємною частиною процесу підготовки до вступу, оскільки вони не лише дозволяють відстежувати прогрес у виконанні зобов'язань, але й вказують на конкретні сфери, де необхідні подальші реформи. У червні 2024 року послы країн-членів ЄС погодили рамки переговорів щодо вступу України та Молдови до Європейського Союзу, що стало черговим кроком у напрямку інтеграції України в європейську спільноту, закріплюючи результати раніше проведених реформ.

Відобразимо динаміку виконання євроінтеграційних зобов'язань України у сфері управління у вигляді SWOT-аналізу.

По-перше, сильні сторони процесу євроінтеграції полягають у рішучій політичній волі на найвищому рівні державної влади, що дозволяє прискорювати євроінтеграційні процеси. Підтримка Президента, Верховної Ради та уряду створює сприятливі умови для втілення реформ, спрямованих на покращення управлінських стандартів. Важливим чинником є також широка громадська підтримка євроінтеграції, яка стимулює владу до змін.

Інституційні зміни, такі як створення Національного антикорупційного бюро, Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів, стали важливими кроками на шляху реформування управлінської системи. Завдяки цим заходам вдалося досягти певного прогресу у забезпеченні прозорості та підзвітності державних органів.

По-друге, слабкі сторони полягають у відставанні гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами. Це уповільнює процес імплементації реформ, а також виникають бюрократичні перешкоди, що затримують практичну реалізацію євроінтеграційних зобов'язань. Крім того, нерівномірний прогрес у боротьбі з корупцією, особливо на вищих рівнях влади, знижує довіру суспільства до державних інституцій. Кадрові питання, зокрема тривалі конкурсні процеси у Вищій раді правосуддя та Вищій кваліфікаційній комісії суддів, залишаються перешкодою для завершення реформ у судовій системі.

Зокрема, можливості, які відкриває виконання євроінтеграційних зобов'язань, є надзвичайно важливими для України. Поглиблення співпраці з ЄС забезпечує доступ до фінансової та технічної допомоги, яка сприяє реформам в управлінській сфері. Досягнення відповідності європейським стандартам дасть змогу Україні отримати статус повноправного члена ЄС, що матиме позитивний вплив на економіку, відкривши доступ до європейських ринків та інвестицій. Впровадження ефективних управлінських практик також сприятиме зміцненню демократичних інституцій та підвищенню якості публічного управління.

Втім, загрози також не можна ігнорувати. Головною загрозою є триваюча військова агресія РФ, яка може затримати впровадження реформ та створити додаткові виклики для стабільності внутрішньої політичної ситуації. Політична нестабільність і можливі зміни в урядових структурах можуть негативно вплинути на євроінтеграційний процес. Крім того, незавершеність антикорупційних реформ та наявність корупційних ризиків створюють серйозні перешкоди на шляху досягнення прозорості та

підзвітності. Відсутність достатньої готовності окремих державних органів до адаптації до європейських стандартів може уповільнити успішне завершення реформ (таб.2.1..

Таблиця 2.1. SWOT-аналіз виконання євроінтеграційних зобов'язань у сфері управління для України

Сильні сторони	Слабкі сторони
- Рішуча політична воля до інтеграції в ЄС - Підтримка з боку громадськості щодо європейського курсу - Створення нових інституцій, таких як НАБУ, ВРЦ, ВККСУ - Зміцнення міжнародних зв'язків та підтримка Європейським Союзом - Реформи у сфері публічного управління та судової системи	- Невідповідність національних законодавчих актів європейським стандартам на всіх рівнях - Бюрократичні бар'єри, які уповільнюють процес реформ - Недостатня ефективність у боротьбі з корупцією на всіх рівнях - Тривалий процес імплементації реформ і кадрові проблеми у судовій системі - Політичний вплив на деякі ключові процеси реформування
Можливості	Загрози
- Поглиблення співпраці з ЄС у сфері економіки, безпеки, та інституцій - Отримання фінансової та технічної допомоги для реалізації реформ - Зближення із загальноєвропейськими цінностями та стандартами - Прискорення процесу набуття членства в ЄС через виконання зобов'язань - Залучення іноземних інвесторів до національної економіки	- Військова агресія РФ та вплив війни на внутрішні реформи - Політична нестабільність може ускладнити процес впровадження реформ - Можливі затримки у впровадженні законодавчих змін через внутрішні конфлікти - Корупційні ризики, що можуть підірвати довіру міжнародних партнерів - Недостатня готовність деяких інституцій до повної адаптації до стандартів ЄС

Таким чином, динаміка виконання євроінтеграційних зобов'язань України у сфері управління демонструє суттєвий прогрес, проте залишається низка викликів, які потребують вирішення. Зусилля, спрямовані на

реформування судової системи, впровадження антикорупційних механізмів, гармонізацію національного законодавства з європейськими стандартами та зміцнення інституційної спроможності державних органів, свідчать про намагання України адаптувати свою управлінську систему до вимог Європейського Союзу.

Значущі успіхи, такі як створення Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів, ухвалення законодавства про медіа та антикорупційні інституції, є важливими кроками на шляху до інтеграції. Однак, попри досягнутий прогрес, подальша імплементація реформ у сфері боротьби з корупцією, забезпечення прозорості процесу призначення суддів та вирішення бюрократичних перешкод залишаються ключовими пріоритетами.

Євроінтеграційні процеси мають динамічний характер і вимагають систематичної підтримки з боку державних інституцій та міжнародних партнерів. Для подальшого розвитку і зміцнення управлінських структур важливо забезпечити стійкість реформ, адаптувати національне законодавство до норм ЄС та підвищити ефективність виконання державних зобов'язань, що сприятиме більш глибокому входженню України до європейської спільноти.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ПОГЛИБЛЕННЯ

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО

УПРАВЛІННЯ

3.1. Публічне управління в умовах російсько-української війни та євроінтеграції

З початку неспровокованої та невиправданої агресії росії проти України, головна увага державних органів влади зосереджена на протистоянні загрози та забезпеченні перемоги у війні. Паралельно з цим, вже розпочато стратегічне планування післявоєнного відновлення країни, що є надзвичайно важливим для подальшого розвитку. Головним викликом в цьому контексті є зміцнення спроможності державних органів публічного управління реалізовувати інтеграційні реформи та виконувати завдання публічного управління, що є ключовим аспектом євроінтеграції України.

Агресія росії мала руйнівні гуманітарні наслідки, які серйозно вплинули на соціальний та економічний розвиток країни. Спричинена війною гуманітарна криза призвела до найбільшого переміщення людей у Європі з часів Другої світової війни. За даними на 22 листопада 2022 року, з України виїхало близько 7,8 мільйонів біженців, ще 6,2 мільйони людей стали внутрішньо переміщеними особами. Попри те, що останнім часом спостерігається зростання кількості людей, які повертаються на Батьківщину, достовірних даних про їхню постійну міграцію немає. Це створює додаткові

виклики для управлінської системи України, яка змушена адаптуватися до нових реалій⁵⁹.

З дослідження С. Дерев'янка випливає, що масштаби явища внутрішнього переміщення населення є надзвичайно значними. За даними Центру моніторингу внутрішнього переміщення (IDMC), на кінець 2023 року кількість внутрішньо переміщених осіб сягнула 75,9 мільйона людей у 116 країнах світу. За останні п'ять років цей показник зріс на 51%, досягнувши рекордного рівня. Варто підкреслити, що на відміну від традиційної міграції, яка здебільшого має добровільний характер і може бути пов'язана з економічними потребами чи особистим вибором, внутрішньо переміщені особи (ВПО) змушені залишати свої домівки через насильство, збройні конфлікти, переслідування, природні катастрофи або техногенні аварії⁶⁰.

Одним із таких прикладів є вимушене переміщення після аварії на Чорнобильській АЕС. Проте, найбільший масштаб внутрішнього переміщення в Україні спостерігається внаслідок гібридної агресії РФ, яка розпочалася у 2014 році і досягла критичних масштабів після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року. На 3 травня 2022 року Україна займала друге місце у світі за кількістю внутрішньо переміщених осіб (близько 8 мільйонів осіб, або 18,2% від загальної кількості населення) та перше місце в Європі.

У 2023 році в Україні було зафіксовано 714 000 нових випадків переміщення, що є консервативною оцінкою через відсутність даних з окупованих територій. Кількість офіційно зареєстрованих ВПО у 2023 році досягла 4,9 мільйона осіб, з яких 3,6 мільйона — це особи, переміщені після початку повномасштабної війни. До середини 2024 року ситуація суттєво не змінилася, попри незначне зниження кількості ВПО.

⁵⁹ За кордоном перебувають близько 6,5 млн біженців з України, - ООН. *espreso.tv*. URL: <https://espreso.tv/suspilstvo-za-kordonom-perebuyayut-blizko-65-mln-bizhentsiv-z-ukraini-oon>

⁶⁰ Дерев'янка С. Безпекі виклики для територіальних громад в умовах війни: внутрішньо переміщені особи. *КООРДИНАТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ* No 1(2), 2024р URL: <https://kpu-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/18/17>

Аналіз офіційної статистики, яка постійно оновлюється Міністерством соціальної політики України, свідчить про постійну динаміку змін у кількості ВПО та їх територіальному розподілі. Так, на 28 травня 2024 року зареєстрованими в Україні є 4 689 548 осіб, з яких 116 312 осіб проживають в Івано-Франківській області. Для порівняння, на 6 липня 2021 року цей показник складав 473 650 осіб, а на 23 серпня 2023 року — 4 913 741 особу. Станом на 29 травня 2024 року в Івано-Франківській області зареєстровано 116 648 осіб⁶¹.

Війна також значно загострила територіальні диспропорції та управлінські виклики по всій країні, зокрема це проявляється через різке зменшення потенціалу людських і фінансових ресурсів у багатьох регіонах та муніципалітетах.

Критично важливою стала підтримка з боку місцевих громад, які, попри важкі обставини, надавали допомогу та притулок внутрішньо переміщеним особам. При цьому регіони України зазнали різного ступеня впливу: деякі втратили значну кількість населення та важливу інфраструктуру, тоді як інші регіони опинилися перед викликами через необхідність приймати переселенців. Отже, війна не тільки загострила проблеми внутрішнього управління, але й створила додаткові бар'єри на шляху до виконання євроінтеграційних зобов'язань.

Успішна реакція України на війну, її наслідки, а також процес реконструкції та відновлення багато в чому є результатом впровадження реформ децентралізації та регіонального розвитку, започаткованих після Революції Гідності у 2014 році. Починаючи з цього періоду, Україна розробила ефективну політику, систему управління та фінансування, спрямовану на підтримку регіонального розвитку. Від 2015 до 2019 року фінансування розвитку регіонів і місцевих громад зросло у реальному вимірі

⁶¹ Дерев'яно С. Безпекові виклики для територіальних громад в умовах війни: внутрішньо переміщені особи. *КООРДИНАТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ* No 1(2), 2024р URL: <https://kpu-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/18/17>

втричі, що стало важливим чинником підвищення спроможності місцевого самоврядування⁶².

Реформи децентралізації призвели до створення низки національних і субнаціональних координаційних інституцій, зокрема агентств регіонального розвитку, які підтримують процеси стратегічного планування та впровадження проєктів територіального розвитку. Такі агентства відіграють ключову роль у залученні як державних, так і приватних інвестицій, що сприяє економічному зростанню та розвитку територій.

З огляду на виклики, пов'язані з післявоєнним відновленням, агентства регіонального розвитку мають значний потенціал для підтримки відбудови в регіонах та громадах. Вони можуть допомагати місцевим органам влади у визначенні пріоритетних потреб, пов'язаних із відновленням інфраструктури та економіки, а також координувати реалізацію проєктів відбудови.

Війна, розв'язана РФ, спричинила масштабні страждання для українського населення та стала каталізатором серйозних гуманітарних криз. У Версальській декларації, яку було ухвалено 11 березня 2022 року, лідери країн Європейського Союзу одноголосно засудили агресію росії та Білорусі, поклавши на них повну відповідальність за розпочату війну. Декларація акцентувала на тому, що усі винні у воєнних злочинах, зокрема за невивіркове застосування сили проти мирного населення та знищення цивільних об'єктів, повинні бути притягнуті до відповідальності відповідно до міжнародного права⁶³.

Окрім руйнувань та втрат людських життів, військові дії стали причиною найбільшої в Європі кризи біженців з часів Другої світової війни, що справило серйозний вплив на сусідні держави та всю Європу в цілому. Мільйони людей були змушені залишити свої домівки, шукаючи прихистку як на території України, так і в інших європейських країнах. Масштабна

⁶² Архипенко І. Зарубіжний досвід формування й реалізації регіональної економічної політики. Державне управління та місцеве самоврядування, 2019. Вип. 2(41). С. 39–45

⁶³ The Versailles declaration, 10 and 11 March 2022. European Council. 11 March 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/11/the-versaillesdeclaration-10-11-032022/>

міграція створила значний тиск на соціальні й економічні системи країн, які приймають біженців, а також додатково посилила потребу в координації гуманітарної допомоги та міжнародної підтримки.

Крім того, війна загострила проблеми з дотриманням прав людини, що було зафіксовано у численних звітах міжнародних організацій. Атаки на життєво важливу інфраструктуру, невибіркові бомбардування житлових кварталів, знищення лікарень та шкіл стали щоденними реаліями війни. Європейські країни, а також міжнародні гуманітарні організації, активізували свою діяльність для забезпечення гуманітарної допомоги мільйонам постраждалих.

Як засвідчує емпіричний аналіз, військова загроза, яку представляє російське вторгнення в Україну у лютому 2022 року, наразі не призвела до значного зміцнення потенціалу Європейського Союзу. Замість централізації основних державних функцій, спостерігається, швидше, посилення національних компетенцій держав-членів за підтримки інституцій ЄС, а сам процес можна охарактеризувати як "войовнича інтеграція", на відміну від "войовничого державотворення"⁶⁴.

Варто також згадати реакцію Європейського Союзу на пандемію COVID-19, яка виявила як нові тенденції, так і спадкоємність у структурі та функціонуванні європейського проєкту. Досвід боротьби з пандемією надає важливий контекст для розуміння реакції Європи на інші кризи, такі як агресія росії. Проте, слід відзначити, що, попри певні аналогії, між цими двома ситуаціями більше відмінностей, ніж спільних рис. Участь тих самих акторів у подоланні кризи не завжди є центральною, і досягнення солідарності між європейськими державами виявляється складним процесом.

Погоджуючись із думкою закордонних дослідників, які проводять порівняльний аналіз між реакцією Європи на пандемію та вторгнення росії в Україну, слід зазначити, що вимоги до зміцнення загальноєвропейського

⁶⁴ Anghel V., Jones E. Is Europe really forged through crisis? Pandemic EU and the Russia–Ukraine war. *Journal of European Public Policy*. 2022. Pp. 1–21.

проєкту можуть спричинити рух у різних напрямках. Висновки свідчать, що твердження про те, що Європа формується через кризу, не є достатньо інформативним для розуміння її подальшого розвитку чи визначення потенційного курсу руху в майбутньому.

Сучасний зовнішньополітичний діалог між Європейським Союзом і Україною здебільшого зосереджений на питаннях, пов'язаних із російською агресією. Офіційний Брюссель активно бере участь у врегулюванні російсько-українського конфлікту, використовуючи кілька ключових напрямів. Серед них: дипломатичні зусилля для досягнення мирного врегулювання, запровадження санкцій та надання широкої підтримки Україні, включно з фінансовою, військовою та гуманітарною допомогою.

Зокрема, ЄС затвердив одинадцять пакетів санкцій проти росії. Такі заходи спрямовані на послаблення економічного потенціалу країни-агресора. Крім того, Європейський Союз активно надає військову техніку, організовує навчання для українських військовослужбовців у державах-членах, а також забезпечує лікування і реабілітацію поранених бійців. Важливим кроком підтримки стало підписання п'яти угод у 2022 році, які впровадили "безвізові" режими в сферах енергетики, економіки, митної політики, транспорту та цифрових технологій⁶⁵.

Окрім того, значним етапом співпраці стало започаткування Військової допоміжної місії з підтримки України (EUMAM Ukraine), що спрямована на підвищення військової спроможності Збройних Сил України. Метою місії є захист територіальної цілісності та суверенітету держави в міжнародно визнаних кордонах, а також забезпечення безпеки цивільного населення. Військові проходять підготовку з використання сучасного озброєння, яке постачається країнами ЄС для протидії російській агресії.

Попри війну, нинішня українська влада продовжує активно впроваджувати євроінтеграційний курс, зосереджуючись на таких аспектах,

⁶⁵ Підтримка міжнародних союзів: опитування в Україні та Європі URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/p_dtrimka_m_zhnarodnih_soyuz_v_opituvannya

як поглиблення секторальної інтеграції, оновлення Угоди про асоціацію та лібералізація торговельно-економічних відносин з Європейським Союзом. Одним з найзначніших досягнень України у цій сфері є її інтеграція до енергетичного ринку ЄС. Так, процес синхронізації української енергосистеми з європейською мережею операторів системи передачі електроенергії (ENTSO-E), що розпочався у 2021 році, успішно завершився в березні 2022 року, попри складні умови воєнного стану.

Взаємне співробітництво в енергетичній сфері вигідне обом сторонам. Україна, з одного боку, отримала можливість експортувати електроенергію до країн ЄС, що стало додатковим джерелом доходів. ЄС, з іншого боку, зменшив свою залежність від енергоресурсів з росії. Проте, після масованих обстрілів української енергетичної інфраструктури в жовтні 2022 року, експорт електроенергії довелося призупинити. Водночас, інтеграція до європейської енергомережі дозволила Україні з початку 2023 року імпортувати електроенергію з-за кордону для подолання дефіциту в енергосистемі.

Подальші зусилля з відбудови української енергосистеми повинні бути спрямовані на реалізацію принципів Європейського зеленого курсу (Green Deal), метою якого є досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Наприклад, зруйновані під час війни будівлі необхідно відбудовувати з урахуванням автономних систем енергозабезпечення, таких як сонячні панелі, теплові насоси та інші енергоефективні технології. Прийнятий у 2021 році Закон України «Про енергетичну ефективність» сприятиме впровадженню європейських стандартів у сфері енергоефективності в усіх галузях.⁶⁶

Підтримка євроінтеграційного курсу України серед населення залишається на високому рівні. Згідно з даними соціологічних досліджень групи «Рейтинг», проведених у січні 2023 року, 87% українців підтримують

⁶⁶ Як Україна інтегрувала свою енергосистему у європейську і що це означає. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/17/7136134/>

вступ України до ЄС. Схожі результати було зафіксовано і в липні того ж року, що свідчить про стійку громадську підтримку курсу на євроінтеграцію у всіх регіонах країни.

Для підтримки євроінтеграційних прагнень України та її громадян, у грудні 2022 року Кабінет Міністрів України затвердив Стратегію комунікації з питань європейської інтеграції на період до 2026 року⁶⁷. Документ передбачає скоординовану інформаційну політику держави, спрямовану на роз'яснення євроінтеграційних процесів як на національному, так і на міжнародному рівні.

Важливим кроком на шляху реалізації євроінтеграційного курсу є підготовка до переговорів щодо вступу України до ЄС. У червні 2022 року Україні було надано статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, і тепер держава готується до початку переговорів. Одним з ключових завдань на цьому етапі є виконання семи рекомендацій Єврокомісії, які були висунуті разом з наданням кандидатського статусу.

Таким чином, розглядаючи публічне управління в умовах війни та євроінтеграції, можна дійти висновку, що російська агресія суттєво вплинула на функціонування державних інституцій, змусивши їх адаптуватися до нових умов. Війна стала серйозним викликом для української влади, змушуючи її одночасно реагувати на військові загрози, забезпечувати життєдіяльність країни та здійснювати євроінтеграційні реформи.

Головним завданням на шляху до успішної реалізації євроінтеграційних прагнень є зміцнення інституційної спроможності державних органів влади. Збройний конфлікт загострив гуманітарні та економічні проблеми, призвів до найбільшого переміщення населення в Європі з часів Другої світової війни, що створює нові виклики для управління. Однак реформи децентралізації, що були започатковані після

⁶⁷ Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehikomunikatsii-z-pytan-ievropeiskoi-intehratsii-ukrainy-na-period-do-2026-t91222>.

Революції Гідності, сприяли розвитку інституцій на місцевому рівні та підвищили їхню спроможність реагувати на кризові ситуації.

Попри численні виклики, українська влада продовжує активну співпрацю з Європейським Союзом. ЄС надає всебічну підтримку, зокрема у формі фінансової, військової та гуманітарної допомоги, запроваджує санкції проти росії та сприяє політичній і економічній інтеграції України. Низка підписаних угод про «енергетичний безвіз», «економічний безвіз» та інші ініціативи закріпили тісні зв'язки між Україною та ЄС, що є важливим кроком на шляху до повноправного членства.

Отже, війна, спричинена російською агресією, не лише створила нові виклики для державного управління України, але й стала каталізатором для прискорення реформ. Зміцнення інституційної спроможності держави та подальша інтеграція в європейські структури є ключовими завданнями для української влади у найближчій перспективі.

3.2. Пріоритети реформування державних інституцій в контексті євроінтеграції

Пріоритети реформування державних інституцій у контексті євроінтеграції займають важливе місце в стратегічному розвитку України. Враховуючи основні виклики, з якими зіткнулася держава через російську агресію та складну економічну ситуацію, реформи є необхідною умовою для забезпечення стійкого розвитку, посилення інституційної спроможності та виконання вимог Європейського Союзу щодо інтеграції (таб.3.1.)

Таблиця 3.1. Пріоритети реформування державних інституцій у контексті євроінтеграції

Пріоритет реформи	Опис реформи	Опис реформи
Інституційне зміцнення державних органів	Проведення інституційної реформи державних органів для підвищення їхньої ефективності та підзвітності. Впровадження європейських стандартів	Проведення інституційної реформи державних органів для підвищення їхньої ефективності та підзвітності. Впровадження

	управління та публічної служби.	європейських стандартів управління та публічної служби.
Енергетична реформа	Інтеграція енергетичної системи України з європейським енергетичним ринком (ENTSO-E). Впровадження енергоефективних технологій та принципів "зеленого курсу" (Green Deal).	Підвищення енергоефективності української економіки. Інтеграція України в європейську енергетичну мережу.
Відновлення державних інститутів після війни	Відбудова зруйнованих війною інститутів і створення нових на основі європейських стандартів управління. Впровадження автономних енергоефективних систем в нові будівлі.	Сприяння економічному зростанню через післявоєнну відбудову. Підвищення рівня енергоефективності та екологічної стійкості інфраструктури.
Професійний розвиток державних службовців	Регулярне підвищення кваліфікації службовців, навчальні програми та міжнародний обмін досвідом для розвитку лідерських якостей та управлінських навичок в умовах кризових ситуацій.	Частково реалізовано. Існують програми професійного розвитку для державних службовців, зокрема у співпраці з європейськими інституціями.

Перший пріоритет, що охоплює інституційне зміцнення державних органів, передбачає проведення комплексної реформи, метою якої є радикальне підвищення ефективності та підзвітності органів публічної влади. Одним із головних завдань такого реформування є впровадження європейських стандартів управління, що передбачають перехід до більш прозорих і підзвітних механізмів прийняття рішень⁶⁸. Мається на увазі, що вся система публічного управління повинна відповідати сучасним вимогам доброго врядування, де кожен етап прийняття рішень має бути чітко регламентований, а його результати – публічними і зрозумілими для громадськості.

Однією з основних складових цього реформування є модернізація управлінських процесів та включає перегляд чинних процедур, які мають спростити бюрократичні процеси, зменшити надмірні адміністративні

⁶⁸ Європейський Союз як лідер модернізації державного управління - e-Pidruchniki.com. e-Pidruchniki.com. URL: https://epidruchniki.com/content/2137_142_evropeiskii_souz_yak_lider_modernizacii_derjavnogo_upravlinnya.html

бар'єри та полегшити взаємодію між державними інституціями та громадянами. Важливою умовою цієї реформи є впровадження сучасних інформаційних технологій у роботу державних установ, що дозволить не лише прискорити обробку запитів і надання державних послуг, а й підвищити рівень прозорості, особливо в сфері електронного урядування.

Підвищення ефективності державної служби передбачає також реорганізацію кадрів. Акцент повинен бути зроблений на професіоналізації державних службовців через вдосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів. Важливим аспектом є розробка нових програм навчання, що орієнтовані на підвищення кваліфікації службовців з урахуванням нових стандартів публічної служби, включаючи антикорупційні механізми, етику та управлінські навички.

Етичні стандарти у роботі державних службовців є ключовим елементом реформи. Вони мають на меті мінімізувати корупційні ризики та забезпечити більш справедливу та рівноправну систему доступу до державних послуг. Встановлення жорстких правил поведінки на службі, забезпечення контролю за їх дотриманням та впровадження санкцій за порушення є основними складовими етичного кодексу, який має бути впроваджений в усіх інституціях державного управління⁶⁹.

Отже, реформа інституційного зміцнення державних органів не лише забезпечить підвищення якості державного управління, але й сприятиме більшій довірі громадян до влади, що є важливим фактором стабільності та ефективності всієї системи публічного управління. Реалізація цих заходів стане основою для подальшої інтеграції України до європейської спільноти, адже відповідність європейським стандартам управління є необхідною умовою для інтеграційних процесів.

Другий пріоритет, що охоплює енергетичну реформу, має стратегічне значення для економічного та політичного майбутнього України, адже він

⁶⁹ Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. *Офіційний вебпортал парламенту України.*
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>

спрямований на повну інтеграцію енергетичної системи країни до європейського енергетичного ринку ENTSO-E. Така інтеграція не лише сприятиме забезпеченню стабільності постачання енергії в Україні, але й значно послабить залежність від зовнішніх постачальників енергоресурсів, зокрема російських. Інтеграція в загальноєвропейську енергетичну мережу дозволить країні отримати доступ до сучасних технологій, ефективного управління енергетичними потоками та гнучких ринкових механізмів.

Значна частина енергетичної реформи пов'язана із впровадженням енергоефективних технологій, що є одним з ключових аспектів сучасної економічної політики країн Європейського Союзу. Використання нових енергоефективних рішень дозволить не лише зменшити споживання енергії, але й суттєво знизити викиди парникових газів. Відповідно, енергетична реформа також тісно пов'язана із виконанням зобов'язань України щодо Європейського зеленого курсу (Green Deal). В рамках цієї ініціативи Україна повинна поступово переходити до використання більш екологічних та стійких джерел енергії, таких як сонячна, вітрова та інші відновлювані джерела. Впровадження цих технологій не лише сприятиме покращенню екологічної ситуації, але й допоможе країні зменшити залежність від традиційних джерел енергії, таких як газ та нафта, що імпортуються з-за кордону⁷⁰.

Перехід до "зелених" технологій має на меті не лише зменшення вуглецевого сліду країни, але й забезпечення сталого розвитку української економіки. Впровадження енергоефективних технологій дозволить знизити витрати на енергопостачання, що, в свою чергу, підвищить конкурентоспроможність української продукції на міжнародних ринках. Крім того, впровадження сучасних технологій відкриє нові можливості для залучення інвестицій у розвиток відновлюваної енергетики, що матиме довготривалий позитивний ефект на економічне зростання.

⁷⁰ Європейський Зелений Курс URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobotnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda>

Одним із ключових елементів енергетичної реформи є синхронізація української енергосистеми з європейськими стандартами. Це передбачає адаптацію національних правил та процедур до норм Європейського Союзу, що сприятиме поглибленню економічної інтеграції між Україною та ЄС. Важливим результатом цієї синхронізації стане підвищення енергетичної безпеки країни, оскільки Україна зможе не лише експортувати електроенергію до країн ЄС, але й отримувати її у випадках надзвичайних ситуацій або дефіциту енергоресурсів всередині країни. Така інтеграція забезпечить стійкість енергетичної системи України до зовнішніх ризиків і зміцнить її економічну незалежність.

Отже енергетична реформа є критично важливою не лише для забезпечення енергетичної безпеки, але й для реалізації загальної стратегії сталого розвитку України. Вона відіграє ключову роль у забезпеченні стабільного економічного зростання, покращенні екологічної ситуації та досягненні кліматичних цілей, визначених Європейським зеленим курсом.

Третій пріоритет, який стосується відновлення державних інститутів після війни, є теж важливим елементом у процесі відбудови України. Відновлення передбачає не лише реконструкцію зруйнованих установ та інфраструктури, але й комплексний перегляд системи державного управління. Така реорганізація спрямована на створення більш ефективних управлінських структур, які будуть здатні адаптуватися до нових викликів та виконувати свої функції в умовах післявоєнного періоду. Відбудова має ґрунтуватися на європейських стандартах управління та відповідати сучасним вимогам ефективного публічного адміністрування, що дозволить державі діяти більш оперативно, ефективно та прозоро.

Особливу увагу слід приділити модернізації державних установ через впровадження енергоефективних технологій та інноваційних рішень, які відповідають принципам сталого розвитку. Важливим аспектом є використання автономних енергетичних систем у нових та відновлених будівлях, що дозволить зменшити енергетичну залежність країни від

зовнішніх постачальників, підвищити рівень енергоефективності та значно знизити витрати на споживання енергії. Такі системи, як сонячні панелі, теплові насоси та акумулятори енергії, сприятимуть не лише зниженню навантаження на національну енергосистему, але й впровадженню європейських екологічних стандартів, які спрямовані на досягнення кліматичної нейтральності.

Післявоєнна відбудова також передбачає перегляд існуючих управлінських процесів у державних органах з метою підвищення їхньої прозорості, підзвітності та ефективності. Особливо важливо це для забезпечення довіри громадян до державних інституцій. Реорганізація управлінських структур має включати модернізацію інформаційних систем, спрощення процедур надання державних послуг та запровадження більш ефективних методів управління людськими ресурсами, що сприятиме створенню гнучких і сучасних інституцій, здатних швидко реагувати на виклики повоєнного відновлення та забезпечувати стабільний розвиток країни.

Одним з важливих напрямів розвитку системи державного управління є підвищення професійного рівня державних службовців. В умовах постійних змін, викликаних як внутрішніми, так і зовнішніми факторами, необхідним є регулярне підвищення кваліфікації службовців, що дозволяє ефективно адаптуватися до нових викликів та виконувати поставлені перед ними завдання. Це має включати не лише формальне навчання, але й розвиток лідерських якостей та управлінських навичок, що мають вирішальне значення для ефективної роботи в умовах кризових ситуацій, таких як війна або економічні труднощі.

Програми професійного розвитку мають на меті надавати службовцям не тільки теоретичні знання, але й практичні інструменти для покращення управлінської діяльності. Особливу увагу слід приділяти навчанню щодо стратегічного планування, управління проєктами, антикризовому менеджменту та цифровим технологіям, що все більше інтегруються у

процеси державного управління. Застосування сучасних методик управління та новітніх технологій дозволяє підвищити загальну ефективність державної служби та оптимізувати процеси прийняття рішень.

Крім того, важливим компонентом професійного розвитку є міжнародний обмін досвідом. Співпраця з європейськими інституціями у межах програм навчання та стажування дозволяє службовцям не лише вивчити європейські стандарти державного управління, але й адаптувати їх до національних реалій. Вважаємо, що це сприяє гармонізації системи державного управління з європейськими стандартами, що є необхідним кроком у процесі євроінтеграції України.

Попри значні досягнення, процес підвищення кваліфікації службовців ще не повністю реалізований. Впроваджені навчальні програми є важливим кроком вперед, однак необхідно забезпечити їхню постійну доступність та розширювати можливості для службовців усіх рівнів. Важливим напрямом залишається також збільшення участі українських державних службовців у міжнародних програмах професійного розвитку, що дозволить поглибити знання та обмін досвідом із зарубіжними колегами, сприяючи підвищенню загального рівня компетенцій державного апарату.

ВИСНОВКИ

Таким чином, відповідно до поставлених завдань, можемо зробити наступні висновки:

- Європейська інтеграція для України є не лише зовнішньополітичним пріоритетом, але й важливим внутрішнім вектором розвитку. Євроінтеграційні процеси сприяють модернізації політичної та економічної системи держави, залученню іноземних інвестицій та підвищенню рівня життя. Україна прагне стати частиною європейської спільноти, що вимагає реформування державного управління, адаптації правової системи до європейських стандартів та створення інституцій, які забезпечуватимуть стабільний розвиток держави.

Європейський Союз виступає важливим партнером на шляху трансформації українських інституцій. Завдяки фінансовій та технічній підтримці з боку ЄС, Україна отримує можливості для проведення необхідних реформ. Водночас, євроінтеграційні процеси вимагають від країни не лише імплементації європейських норм, але й зміцнення національної ідентичності та забезпечення геополітичної стабільності.

- Євроінтеграційний процес України пройшов низку важливих етапів, кожен з яких мав ключове значення для наближення країни до членства в

Європейському Союзу. Починаючи з підписання Угоди про партнерство та співробітництво в 1994 році, Україна поступово формувала міцні політичні та економічні зв'язки з ЄС, що заклало основу для подальших реформ та інтеграційних процесів. Важливі кроки, такі як участь у Європейській політиці сусідства та ініціативі «Східне партнерство», дали можливість Україні зміцнити свої позиції на міжнародній арені та закріпити стратегічне партнерство з Євросоюзом.

Підписання Угоди про асоціацію у 2014 році стало новим етапом у відносинах між Україною та ЄС, сприяючи політичній асоціації та економічній інтеграції, а також відкриваючи доступ до внутрішнього ринку ЄС через Зону вільної торгівлі. Введення безвізового режиму у 2017 році стало конкретним свідченням успіху євроінтеграційних зусиль України та збільшило соціальні та культурні зв'язки з європейською спільнотою.

Подання заявки на членство в ЄС у 2022 році та надання Україні статусу кандидата стали історичними подіями, що відкрили нові перспективи для глибшої інтеграції. Водночас, Україні поставлено низку завдань у сфері реформування судової системи, боротьби з корупцією, впровадження європейських стандартів у різних сферах життя, що стане важливим кроком на шляху до повноправного членства в ЄС.

- інтеграційні процеси, що активно розвиваються в Україні, справляють значний вплив на всі аспекти національної моделі публічного управління, включаючи організаційні, правові, інституційні та суспільно-політичні питання. Перспектива членства в Європейському Союзі стала ключовим чинником для стратегічних перетворень в управлінській системі держави. Зміна геополітичної ситуації відкрила для України нові можливості інтеграції в європейський простір, що вимагає кардинальних змін у національному адмініструванні.

Одним із центральних викликів на цьому шляху є адаптація управлінських практик до стандартів ЄС, зокрема, запровадження принципів прозорості, підзвітності та доброго врядування. Громадськість очікує від

державних інституцій не тільки адаптації до нових стандартів, але й суттєвої демократизації всіх сфер суспільного життя. Цей запит підсилюється процесами децентралізації, що, попри певні труднощі, сприяє наближенню України до європейської моделі управління.

Реформи, проведені Україною, стали важливим кроком у напрямку європеїзації системи публічного управління. Проте важливо зазначити, що досягнення повної відповідності стандартам ЄС потребує не лише законодавчих змін, але й суттєвої модернізації кадрових ресурсів, удосконалення управлінських механізмів та запровадження нових підходів до реалізації публічної політики.

Європеїзація управлінської системи України — це довготривалий процес, що вимагає постійної роботи з боку держави та суспільства. Попри те, що значні досягнення вже зафіксовані, інтеграція в Європейський Союз потребує подальших зусиль для адаптації української управлінської системи до європейських норм та цінностей, що забезпечить стійкий розвиток держави в європейській спільноті.

- динаміка виконання євроінтеграційних зобов'язань України у сфері управління демонструє суттєвий прогрес, проте залишається низка викликів, які потребують вирішення. Зусилля, спрямовані на реформування судової системи, впровадження антикорупційних механізмів, гармонізацію національного законодавства з європейськими стандартами та зміцнення інституційної спроможності державних органів, свідчать про намагання України адаптувати свою управлінську систему до вимог Європейського Союзу.

Значущі успіхи, такі як створення Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів, ухвалення законодавства про медіа та антикорупційні інституції, є важливими кроками на шляху до інтеграції. Однак, попри досягнутий прогрес, подальша імплементація реформ у сфері боротьби з корупцією, забезпечення прозорості процесу призначення суддів

та вирішення бюрократичних перешкод залишаються ключовими пріоритетами.

Євроінтеграційні процеси мають динамічний характер і вимагають систематичної підтримки з боку державних інституцій та міжнародних партнерів. Для подальшого розвитку і зміцнення управлінських структур важливо забезпечити стійкість реформ, адаптувати національне законодавство до норм ЄС та підвищити ефективність виконання державних зобов'язань, що сприятиме більш глибокому входженню України до європейської спільноти.

- Розглядаючи публічне управління в умовах війни та євроінтеграції, можна дійти висновку, що російська агресія суттєво вплинула на функціонування державних інституцій, змусивши їх адаптуватися до нових умов. Війна стала серйозним викликом для української влади, змушуючи її одночасно реагувати на військові загрози, забезпечувати життєдіяльність країни та здійснювати євроінтеграційні реформи.

Головним завданням на шляху до успішної реалізації євроінтеграційних прагнень є зміцнення інституційної спроможності державних органів влади. Збройний конфлікт загострив гуманітарні та економічні проблеми, призвів до найбільшого переміщення населення в Європі з часів Другої світової війни, що створює нові виклики для управління. Однак реформи децентралізації, що були започатковані після Революції Гідності, сприяли розвитку інституцій на місцевому рівні та підвищили їхню спроможність реагувати на кризові ситуації.

Попри численні виклики, українська влада продовжує активну співпрацю з Європейським Союзом. ЄС надає всебічну підтримку, зокрема у формі фінансової, військової та гуманітарної допомоги, запроваджує санкції проти росії та сприяє політичній і економічній інтеграції України. Низка підписаних угод про «енергетичний безвіз», «економічний безвіз» та інші ініціативи закріпили тісні зв'язки між Україною та ЄС, що є важливим кроком на шляху до повноправного членства.

Отже, війна, спричинена російською агресією, не лише створила нові виклики для державного управління України, але й стала каталізатором для прискорення реформ. Зміцнення інституційної спроможності держави та подальша інтеграція в європейські структури є ключовими завданнями для української влади у найближчій перспективі.

- Пріоритети реформування державних інституцій в контексті євроінтеграції є ключовими для забезпечення стійкого розвитку України. Реформи, спрямовані на інституційне зміцнення державних органів, підвищення енергоефективності та відновлення державних інститутів після війни, мають на меті забезпечити стабільне функціонування держави в умовах сучасних викликів. Важливою складовою цього процесу є адаптація управлінських процесів до європейських стандартів, що сприятиме інтеграції України до європейської спільноти та підвищенню рівня довіри громадян до влади.

Крім того, розвиток професійного рівня державних службовців є невід'ємною частиною ефективного управління, особливо в умовах кризи та післявоєнного відновлення. Впровадження програм підвищення кваліфікації, міжнародний обмін досвідом та впровадження новітніх технологій мають вирішальне значення для вдосконалення роботи державних інституцій. Незважаючи на існуючі успіхи, процес реформ потребує подальшого розвитку та посилення співпраці з європейськими партнерами, щоб забезпечити успішну інтеграцію України до ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали ХІХ наук.-практ. конф. 16 червня 2022 р., м. Дніпро / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. – Дніпро: НТУ ДП, 2022. – 151 с.
2. Архипенко І. Зарубіжний досвід формування й реалізації регіональної економічної політики. Державне управління та місцеве самоврядування, 2019. Вип. 2(41). С. 39–45
3. Баркар Д. Судова реформа Зеленського. Як зміниться правосуддя України?. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/sudova-reforma-zelenskoho-yak-zminytsya-pravosuddya/31167879.html>
4. ВРП призначила членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Вища рада правосуддя. URL: <https://hcj.gov.ua/news/vrp-pryznachyla-chleniv-vyshchoyi-kvalifikatsiynoyi-komisiyi-suddiv-ukrayiny>
5. Гнатюк М. М., Малик Я. Й. , Пропопенко Л. Л., Відносини з Європейським Союзом та процес європейської інтеграції України: навч. посіб. Міленіум, 2009. с. 16.
6. Головна. Центр "Нова Європа". URL: <https://neweurope.org.ua/>

7. Грицяк І. А. Гармонізація чи наближення національного законодавства у сфері державного управління з *acquis communautaire*?. Міжнародне економічне співробітництво України (правові проблеми) : матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 18 листоп. 2004 р. Київ, 2004. С. 149–158.
8. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. № 55-XII // Відомості Верховної Ради УРСР, від 31.07.1990, 1990, № 31. Ст. 429.
9. Дерев'янка С. Безпекові виклики для територіальних громад в умовах війни: внутрішньо переміщені особи. **КООРДИНАТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ** № 1(2), 2024р URL: <https://kpu-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/18/17>
10. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства). Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017
11. Європарламент рекомендував надати Україні статус кандидата на вступ до Євросоюзу - Центр журналістських розслідувань. Центр журналістських розслідувань. URL: <https://investigator.org.ua/ua/news-2/240287/>
12. Європейський Союз. За заг. ред. Пошедіна О. І. – Київ: НАОУ, 2008. – 397 с. 2. Ковальова О. О. Стратегії євроінтеграції: як реалізувати європейський вибір України: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 340 с.
13. ЖуравельЯ.В. Вплив євроінтеграційних процесів на покращення ефективності організації діяльності органів виконавчої влади. Порівняльно-аналітичне право. 2020. № 2. С. 34–36.
14. За кордоном перебувають близько 6,5 млн біженців з України, - ООН. *espresso.tv*. URL: <https://espresso.tv/suspilstvo-za-kordonom-perebuvaayut-blizko-65-mln-bizhentsiv-z-ukraini-oon>

15. Загальний огляд відносин Україна-ЄС. Представництво України при Європейському Союзі. Веб-сайт – URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/zagalnij-oglyad-vidnosin-ukrayina-yes>
16. Звернення Верховної Ради України «До парламентів і народів світу» від 5 грудня 1991 р. - No1927-12. Відомості Верховної Ради України.1992, No8, стаття 199.
17. Інституційний розвиток ЄС у рамках Лісабонського договору. tax.gov.ua. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/mijnarodne-/arhiv/integratsiya-ukraini-do-es/institutsiyiny-rozvitok-es/>
18. Ковальова О. О. Стратегії євроінтеграції: як реалізувати європейський вибір України: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 340 с.
19. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2001. – 448 с.
20. Кормич Л. І. Складові інституційно-правового механізму електронної демократії в сучасній Україні та їх значення для безпеки суспільства. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття» (до 25-річчя національного університету «одеська юридична академія» та 175-річчя одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Одеса, 17 черв. 2022 р. Одеса, 2022. С. 179–182.
21. Лавренко Ю. Правові засади європейської інтеграції України: проблеми, виклики та перспективи. Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: матеріали заочної наук.- практ.конф., 31 жовтня 2017 р. Львів: ННІПП НУ «Львівська Політехніка», 2017. – с. 64-68
22. Лисогор І. Новий генпрокурор затвердив Клименка на посаді голови САП. LB.ua. URL: https://lb.ua/pravo/2022/07/28/524542_noviy_genprokuror_zatverdiv.html

23. Маастрихтський договір 1992. Енциклопедія Сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-60173>
24. Малик Я. Розвиток двосторонніх відносин України з Європейським Союзом. Збірник наукових праць «Ефективність державного управління» 2013. вип.36. с.18 - URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efdu_2013_36_4.pdf
25. Мартинов А.Ю. Європейська інтеграція. Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во «Наукова думка», 2005. - 672 с.: іл. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=Evropeyska_integraciya
26. Місце кримінальної юстиції у Плані відновленні України: воєнний аспект. Сайт про кримінальну юстицію простою і зрозумілою мовою – JustTalk. URL: <https://justtalk.com.ua/post/mistse-kriminalnoi-yustitsii-u-plani-vidnovlenni-ukraini-voennij-aspekt>
27. Морозова О. С. Розвиток публічного управління в контексті євроінтеграції: регіональний аспект. Таврійський науковий вісник. Серія : економіка. 2020. № 1. С. 169–177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tnven_2020_1_23
28. Нагорняк І. М. Політика сусідства у відносинах ЄС з державами-учасницями ініціативи Східного партнерства : дис. канд. політ. наук : 23.00.04 / Київ, 2019. – с. 19
29. Нова стратегія судової реформи: що влада планує зробити з правосуддям до 2029 року. Судово-юридична газета. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/310626-novaya-strategiya-sudebnoy-reformy-chto-vlast-planiruet-sdelat-s-pravosudiem-do-2029-goda>
30. Нові (старі) правила фінансового моніторингу для РЕП і тих, хто поряд: як це вплине на ОГС - Центр демократії та верховенства права. Центр

демократії та верховенства права -. URL:
<https://cedem.org.ua/consultations/pep-vplyv-ogs/>

31. Основні напрями зовнішньої політики України, схвалені Постановою Верховної Ради України від 2 липня 1993 р.- №1927-12.Відомості Верховної Ради України.1992, №8, стаття 199.

32. Підтримка міжнародних союзів: опитування в Україні та Європі URL:https://ratinggroup.ua/research/ukraine/p_dtrimka_m_zhnarodnih_soyuz_v_opituvannya

33. План дій ЄС щодо України у сфері юстиції та внутрішніх справ від 12.12.2001 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_494.

34. Повноваження Артема Ситника на посаді директора НАБУ спливають 16 квітня - Юридична Газета. Юридична газета – онлайн версія. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/povnovazhennya-artema-sitnika-na-posadi-direktora-nabu-splivayut-16-kvitnya.html>

35. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення регулювання кінцевої бенефіціарної власності та структури власності юридичних осіб. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2571-20#Text>

36. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3277-20#Text>

37. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII Офіційний вісник України. 2019 р., № 18, стор. 7, стаття 611. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19>

38. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010. № 2411-VI. Офіційний вісник. 2010 р., № 55, стор. 17, стаття 1840. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

39. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: Указ Президента України від 11 червня 1998 року № 615. Офіційний вісник України. 1998 р., № 24, стор. 3, стаття 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98>

40. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>

41. Про Уповноваженого України з питань європейської і євроатлантичної інтеграції: Указ Президента України від 26.02.2003 № 169/2003. Офіційний вісник України. 2003 р. № 9, стор. 67, стаття 360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169/2003/ed20030226>.

42. Промова президента України Віктора Ющенка на Майдані. Українська правда. Веб-сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2005/01/23/3006391/>.

43. Пухлій В. Розширення ЄС: наслідки для України // Політика і час. – 2004. – № 2 – С. 21-24.

44. Рекомендації Європейської Комісії щодо статусу України на членство в ЄС. EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/рекомендації-європейської-комісії-щодо-статусу-україни-на-членство-в-єс_uk?s=232

45. Савенко Г. В. Щодо питання визначення поняття та змісту євроінтеграційних процесів. Міжнародний науковий журнал. 2016. № 9. с. 131.

46. Сокур О.В. Європейська інтеграція: теоретичні засади та еволюція поглядів. Актуальні проблеми політики: зб. наук. Пр. Вип. 55. Одеса: Фенікс, 2015. – с. 53

47. Солонина Є. Перший рік роботи Антикору: «зрада» чи «перемога». Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/pershyy-rik-roboty-antykorsudu-zrada-chy-peremoha-/30822651.html>

48. Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehiikomunikatsii-z-pytan-ievropeiskoi-intehratsii-ukrainy-na-period-do-2026-t91222>.

49. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року.- №3360-12: Відомості Верховної Ради України. 1993, №37, стаття 379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012

50. Україна й Хорватія підписали спільну Декларацію щодо європейської перспективи нашої держави – Офіційне інтернет-представництво Президента України. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://president.gov.ua/news/ukrayina-j-horvatiya-pidpisali-spilnu-deklaraciyu-shodo-yevr-71917>

51. Україна-Європейський Союз: двосторонні відносини. Національний інститут стратегічних досліджень: вебсайт. URL: www.niss.gov.ua/articles/911

52. Хомяк О. В. Адаптація законодавства України до законодавства європейського союзу. Авіація, промисловість, суспільство : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф : матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Кременчук, 12 трав. 2022 р. Харків, 2022. С. 633–635.

53. Як Україна інтегрувала свою енергосистему у європейську і що це означає. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/17/7136134/>

54. Acquis communautaire»: європейська правнича термінологія. Юридичний факультет ЧНУ ім. Ю Федьковича. URL: <https://law.chnu.edu.ua/acquis-communautaire-yevropeiska-pravnycha-terminolohiia/>

55. Anghel V., Jones E. Is Europe really forged through crisis? Pandemic EU and the Russia–Ukraine war. Journal of European Public Policy. 2022. Pp. 1–21.

56. Durman O. L. Good governance – basis for building an effective public administration system. *Public administration and customs administration*. 2019. Vol. 1. P. 37–43. URL: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2019-1-37-43>

57. Linnik Y. European vector of ukraine – prospects of eu accession. The formation and peculiarities of the implementation of the european union’s eastern policy. 2022. P. 182–191.

58. Mazur O., Sokolovska O. Features of implementation of the newest management concepts: regional model of modernization of administrative processes in public authorities in conditions of digital transformation of society. *Public administration aspects*. 2020. Vol. 8, no. 5. P. 107–116.

59. Monnet J. A ferment of change / J. Monnet // *Journal of common market studies*. – 1962. – No 1. – P. 211.

60. Nesterenko K., Bohatyrova M. Reforming of public administration in Ukraine in the context of the European integration. *Lex portus*. 2019. No. 6.

61. Sychenko V. V., Lukashuk M. V. Transformation of public administration in global and european integration dimensions. «Scientific notes of taurida V.I. vernadsky university», series «public administration». 2022. No. 5. P. 89–94.

62. The Versailles declaration, 10 and 11 March 2022. European Council. 11 March 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/11/the-versaillesdeclaration-10-11-032022/>